Конгрес Українських Націоналістів

Змагатимеш до поширення сили, слави, багатства і величі Української Держави

НАЦІЯ І ДЕРЖАВА

e-mail: nacija@ukr.net www.cun.org.ua Жовтень 2016 року № 10 (641)

МАРШ СЛАВИ ГЕРОЇВ У КИЄВІ

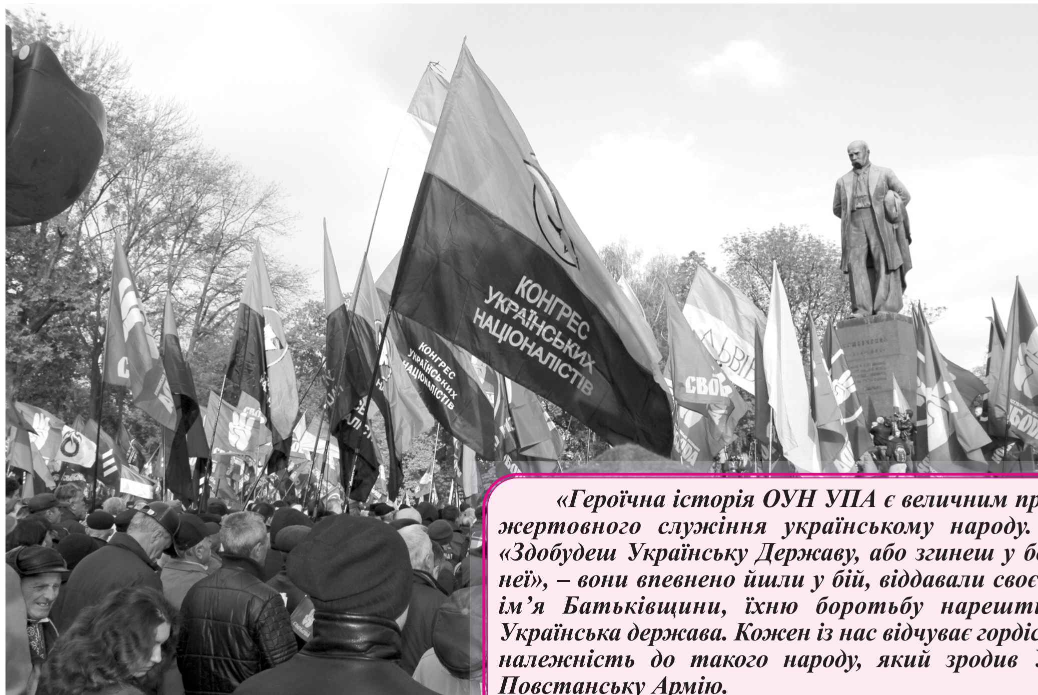

У п'ятницю, 14 жовтня 2016 року, у свято Покрови Пресвятої Богородиці й до 74-ої річниці створення Української Повстанської Армії, Дня українського козацтва та Дня захисника України, Конгрес Українських Націоналістів взяв участь у Марші Слави Героїв у Києві. Разом з ВО «Свобода», ОУН і УНА-УНСО, а також бійцями батальйону «Січ» та іншими національно-патріотичними силами, конгресівці вшанували пам'ять героїв, що боролися за свободу України у всі часи.

Акція розпочалася о 15.00 год урочистим віче у парку імені Тараса Шевченка, біля пам'ятника Кобзареві із хвилини мовчання в пам'ять за загиблими українськими воїнами, які віддали своє життя у нинішній війні проти кремлівських окупантів на Сході України, боронячи територіальну цілісність і суверенітет нашої держави.

На віче прийшли герої УПА Теодор Дячун і Мирослав Симчич. До учасників мітингу звернувся Теодор Дячун, який підкреслив, що сам став націоналістом 20 травня 1945 року, після чого зачитав напам'ять Декалог Українського Націоналіста.

Голова Конгресу Українських Націоналістів Степан Брацюнь привітав усіх присутніх з одним із найвеличніших та найвагоміших свят української нації – християнським святом Покрови Пресвятої Богородиці, а також із 74-ою річницею створення Української Повстанської Армії, Днем українського козацтва та Днем захисника України. Також лідер Конгресу наголосив, що нині гинуть найкращі сини та доньки України, а «мінські» чи будь-які інші перемовини не можуть дати нашій країні миру та суверенітету. Він зауважив, що нинішня влада – це демагоги, які не ставлять пріоритетом інтереси української нації. Тому, за його словами, керувати державою мають націоналісти: «Тільки так буде сильна, непоборна українська нація!».

До учасників віче звернувся і Голова ОУН Богдан Червак. Націоналіст зазначив, що боротьба за українські цінності, за державну українську мову триває. А мета націоналістів – Самостійна Соборна Українська Держава.

«Нині маємо боротися, щоб українці просякли духом та ідеями УПА. Ідеї великої України мають домінувати у суспільстві. Світогляд борців за волю України має стати сьогоденням у суспільстві. Нині ми покажемо, що готові виходити на вулиці і боротися за своє право бути українцями на своїй землі. Формуємо колони і йдемо столицею – нехай увесь світ побачить, що Бандера наш герой, а Покрова – наше свято!» – закликав лідер ВО «Свобода» Олег Тягнибок.

Усі промовці вказували на визначний внесок УПА в боротьбу за незалежність України.

Після завершення віче, сформована багатотисячна колона, до якої активно приєднувались перехожі кияни та гості міста, пройшла бульваром Шевченка та Хрещатиком до Михайлівської площі, де відбувся святковий концерт за участі відомого українського гурту «Кому Вниз».

Прес-служба КУН

> *«Героїчна історія ОУН УПА є величним прикладом жертовного служіння українському народу. З гаслом «Здобудеш Українську Державу, або згинеш у боротьбі за неї», – вони впевнено йшли у бій, віддавали своє життя в ім'я Батьківщини, їхню боротьбу нарешті, визнала Українська держава. Кожен із нас відчуває гордість за приналежність до такого народу, який зродив Українську Повстанську Армію.*
>
> *Наше священне завдання – продовжити справу звитяжців і захистити Україну від російських окупантів. І нехай у цій святій справі заступиться за нас Пресвята Богородиця і нехай допоможе нам непереможний дух і нетлінні дороговкази Героїв ОУН-УПА.*
>
> *Молоді, натхненні і жертовні звитяжці нової української армії, наснажені безсмертними подвигами волелюбних предків, упевнено йдуть на захист рідної землі. Бо немає нічого величнішого і шляхетнішого, ніж стати в обороні рідної матері – України!*
>
> *Слава Україні! Героям слава!»*
>
> **Степан БРАЦЮНЬ**
>
> (Із привітання з нагоди Дня захисника України)

ВІТАЄМО

ДОРОГІ ПОБРАТИМИ –

ВОЇНИ УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ, УЧАСНИКИ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ ОУН-УПА, МАЙДАНУ І ЗАХИСНИКИ УКРАЇНИ!

ДОРОГИЙ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДЕ!

14 жовтня, на Покрову Пресвятої Богородиці, покровительку війська українського, відзначаємо 74-у річницю створення УПА та День захисника України. Головна Булава Всеукраїнського Братства ОУН-УПА вітає Вас із цим величним святом.

УПА завжди керувалась принципами християнської моралі, плекаючи в серці любов до Бога й України. Торжество національної справедливості відновлено і ОУН-УПА визнано воюючою стороною на державному рівні. Нині завдання кожного українця продовжити їхню справу за повне визволення, відстоювати честь і гідність. Вболіваючи за долю України, нова генерація борців переймає досвід Української Повстанської Армії. Тішимося здобутками і дякуємо патріотам, бійцям АТО, які зупиняють ворожий наступ.

Ми віримо, що слава звитяги і світло правди Божої приведуть до розвою Української державності, захистивши її від імперської загарбницької Москової на сході і по всій Україні. Будьмо мужніми, хоробрими, чесними, дисциплінованими і пильними. Єднаймось у зміцненні патріотичного духу та утвердженні громадянського суспільства.

Помолімось за всіх і всюди, хто поклав своє життя на вівтар визволення України, і за тих, що в строю. Просімо в молитвах прозріння, миру і злагоди для всього українського народу.

Хай постане держава національної перемоги і справедливості! Цій меті присвятимо своє життя під Покровом Божої Матері.

Вічна слава борцям нескореної України!
Слава українській нації!
Слава Україні!

За Головну Булаву Всеукраїнського Братства ОУН-УПА
Богдан БОРОВИЧ, голова
Марія СОЛОДЧУК, секретар

ПЕРЕДПЛАТІТЬ НА 2017 РІК ГАЗЕТУ «НАЦІЯ І ДЕРЖАВА»!

ШАНОВНІ ДРУЗІ!

Редакція часопису Конгресу Українських Націоналістів «Нація і держава» звертається до читачів, українських патріотів із закликом передплатити наше видання на 2017 рік, активно підтримати його безперебійний вихід.

Інформуємо, що в 2017 році газета і далі виходитиме один раз на місяць у форматі А3 на 16-ти шпальтах. Це дає можливість редакції готувати якісні аналітичні статті, матеріали з історії національно-визвольної боротьби, ідеологічні тексти, інтерв'ю, актуальні репортажі із зони АТО, життя партії, які і дотепер були на шпальтах нашої газети. Досить сказати, що часопис читають не тільки в Україні, а і за її межами. В числі наших постійних авторів відомий письменник, експерт Центру дослідження Росії Сергій Борщевський, мовознавець Тарас Марусик, професор Володимир Сергійчук, провідний журналіст, спеціаліст з питань енергетичної безпеки України Наталка Прудка, Голова Всесвітньої ліги українських політв'язнів Богдан Качор та інші.

Повідомляємо, що наступного року вартість видання з доставкою для розповсюдження на території України не змінюється і далі становитиме:

на 1 міс. – 10,80 грн;
на 3 міс. – 32,40 грн;
на 6 міс. – 64,80 грн;
на рік – 129,60 грн.

Запевняємо Вас, що в цей непростий для України час, редакція докладе усіх зусиль щоб нести до читача слово правди про наше минуле і сьогодення, формувати націоналістичний світогляд і самосвідомість українців, давати достойну відповідь недругам України і українців.

НАШ ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС – 09715.

Редакція газети «Нація і держава»

НАША СЛАВА НЕ ВМРЕ, НЕ ПОЛЯЖЕ

ПОСТАВ ПАМ'ЯТНИК КОЗАКАМ У БАРИШІВЦІ

Видатна мистецько-культурна та історично-пам'ятна подія не тільки обласного, але й всеукраїнського значення відбулася 14 жовтня в смт Баришівка, що на Київщині. Саме цього, єдиного в році дня, коли наш народ відзначає аж три великі свята: християнське – Покрови Пресвятої Богородиці, національне – День Українського козацтва і державне – День Захисника Вітчизни, на привокзальному майдані станції Баришівка було відкрито пам'ятник героям – козакам, які на початку лютого 1919 року полягли в нерівному бою, захищаючи Україну від московсько-більшовицького загарбника. Кривавий бій, в якому загинуло понад півтори сотні оборонців рідної землі, відбувся на березі річки Трубіж, яка протікає на східних околицях цього невеликого селища – нині райцентру Київської області.

Євген ЛУПАКОВ

В урочистих заходах взяли участь не лише місцеві мешканці, але й гості з Києва, Борисполя, Переяслава, Яготина й Березані, члени декількох патріотичних організацій. Зокрема, делегатів від Конгресу Українських Націоналістів очолював заступник голови партії, капітан першого рангу Євген Лупаков, від Спілки офіцерів України – заступник голови Київської організації СОУ, член Товариства воєнних істориків полковник Володимир Кривобок, від Народного Руху України – голова Київської міської організації Петро Гудим, від Українського козацтва – Олександр Борозенець і Микола Оцун – члени СОУ, від «Правого сектору» – його голова Андрій Тарасенко, від Київського відділення Всеукраїнського об'єднання ветеранів – його Голова Микола Зозуля, від ВУТ «Просвіта» ім. Тараса Шевченка – автор цього тексту. Вшанували пам'ять героїв бійці окремої тактичної групи ДУК «Правий сектор», які кілька днів тому прибули із зони АТО.

До пам'ятника був прикріплений портрет отамана Івана Черпака, який командував козацьким загоном у бою на Трубежі. Над цим портретом працювала талановита художниця, членкиня Конгресу Українських Націоналістів та активна учасниця Революції Гідності Марина Соченко. А освятив пам'ятник священик УПЦ КП отець Арсеній.

Що ж передувало цій події? Хоча від історичного бою проминуло понад 97 років, 25 з котрих проживаємо в самостійній Українській державі, упродовж цього часу жодного пам'ятника чи пам'ятного знака козакам, які повторили подвиг героїв Крут, не було споруджено. Ні на правому березі Трубежа, біля залізничного мосту, де молоді чоловіки і навіть юнаки – мешканці містечок і сіл нинішньої лівобережної Київщини (тоді цей край належав до Полтавської губернії) – добровільно виступили на захист Батьківщини від скаженого московського ворога, ні в Баришівці (колишньому сотенному центрі Переяславського полку), шлях до якої перекрили москалеві наші козаки, зруйнувавши залізничну колію перед мостом через річку.

Патріотична громадськість тільки за останні десять років зробила понад два десятки спроб спорудити пам'ятні знаки на місці бою й загибелі вірних синів України, чи на привокзальному майданчику в Баришівці (або в обох цих місцях), щоб увічнити пам'ять козаків. Аби про їхній безсмертний подвиг знали нинішнє і прийдешні покоління українців. Щоб пишалися ними і брали з них приклад, як треба любити Вітчизну.

На жаль, через байдужість або відвертий спротив влади – Київської обласної, Баришівської районної і міської – всі наші наміри закінчувалися невдачею. І це при тому, що ми не просили ні коштів, ні будівельних матеріалів. Хотіли лише одного – надання земельної ділянки і погодження проектів пам'ятних знаків.

Доходило до того, що після ознайомлення з текстом присвяти героям, який було викарбувано на гранітній плиті, обличчя декотрих високопосадовців районного і вищого рівнів зеленіли від люті. Наприклад, один з колишніх очільників Баришівської РДА, коли ми прийшли до нього в кабінет, так знавіснів, що, бризкаючи слиною, з піною на губах, бив кулаком по столі (аж олівці підстрибували) і кричав: «Дід мій і батько були комуністами і я комуніст. Тому не дозволю встановлювати пам'ятник з написом, що прославляє петлюрівців і паплюжить визволителів України від буржуазної влади, бо називає їх «московсько-більшовицькими загарбниками». І не дозволив. Невдовзі тодішній президент звільнив огидного типа з посади. Але не за прилюдну зневагу борців за Самостійну Україну і любов до жорстокого агресора й окупанта. А за те, що сам вимагав і брав хабарі за вирішення земельних питань й обклав даниною сільських голів.

Очільники Баришівської міської ради також відмовили нам під тим приводом, що проти встановлення пам'ятного знака петлюрівцям виступає селищна рада ветеранів-комуністів. Ідеться про те очолюване комуністами об'єднання, яке нахабно заявляє, що саме воно монопольно представляє інтереси всіх ветеранів України. У наданих владою кабінетах керівники цієї організації зберігають комуністичну символіку, пресу, листівки, портрети сталіних, жукових, путіних та інших ворогів нашого народу. Роздаючи нужденним пенсіонерам матеріальну допомогу (вона виділяється владою на виконання відповідних державних програм), вони часто брешуть людям, кажучи, що це придбано за кошти компартії, бо про них турбується особисто Петро Симоненко.

Отож з вини «любих друзів» і «членів команди» тих перших осіб держави, які кажуть, що лава запасних у них дуже коротка (нібито в Україні не стало чесних і патріотичних управлінців), в державі «процвітає» корупція, зневажаються політичні, економічні, соціальні і духовно-ідеологічні інтереси основної маси народу. Ширшає і глибшає прірва між владною верхівкою та мільйонами патріотів, які не бажають миритися з численними неподобствами, що кояться в державі, і хочуть якнайскоріше покласти край злочинним, антиукраїнським діям продажного, зрадливого, загребущого, бездушного, брехливого чиновництва.

Безперечно, пам'ятника козакам не було б ще й досі, якби не наполегливість і завзяття групи патріотів з Борисполя, Баришівки і Києва. Нинішня влада не хоче широко й масштабно співпрацювати з громадськістю на паритетних засадах, зокрема в гуманітарній сфері. Вона тупо відмітає всі наші пропозиції щодо виконання нормативних актів органів найвищої влади, в тому числі й указів Президента з питань увічнення пам'яті борців за незалежність України. Більшість її представників – люди вчорашнього дня, тому і працюють так, як навчилися в часи компартії і комсомолу. Вони так і не стали українцями за духом, переконаннями і світоглядом. На багато речей дивляться крізь ворожі московські окуляри. Не бажають проводити декомунізації, десовєтизації і дерусифікації, вшановувати героїв національно-визвольних змагань.

Найбільша заслуга в тому, що пам'ятний знак захисникам України відкрито і зроблено саме в день потрійного свята, належить бориспільському підприємцю Віктору Швагруну. За його кошти було виготовлено мармурову дошку з написом, що прославляє героїв. Він разом з помічниками виконав усі будівельно-монтажні роботи з її встановлення на привокзальному майданчику Баришівки. Нинішня селищна влада нічим не допомогла. Єдина позитивна дія, на яку спромоглися тамтешні чиновники, – дати усний дозвіл на встановлення монументу. Але вони це зробили аж після того, як пан Швагрун, маючи на це письмовий дозвіл «Укрзалізниці», якій належить земля обабіч колії, прийшов до них у супроводі декількох представників ВО «Свобода» і «Правого сектору». Як бачимо, тільки тактика прямої дії у спілкуванні із заскорузлим і ледачим чиновництвом дає позитивний результат.

Про освітній і культурно-духовний рівень тамтешньої влади свідчить те, що ніхто з її представників не прийшов на урочисте відкриття пам'ятного знака. Ці «славних прадідів великих правнуки погані» навіть не повідомили населення про наш патріотичний захід. Очевидно, вони ще й досі не усвідомлюють декількох важливих речей. Зокрема, того, що Самостійна Україна – всерйоз і назавжди, що жодний ворог не здолає волелюбного українського народу і наших Збройних сил, могутність, патріотичний і бойовий дух яких стрімко зростає. А також того, що знати правдиву історію рідного народу, вшановувати героїв, які боролися за його волю, за державність Батьківщини – моральний обов'язок усіх українців. Представники влади повинні в цьому плані служити прикладом для громади. Крім того, треба пам'ятати: такі акції є важливим чинником національно-патріотичного виховання населення, особливо молоді.

Відповідно до Указу Президента України від 22 01 2016 р. № 17 «Про заходи з відзначення 100-річчя подій Української революції 1917–1921 років» органи виконавчої влади зобов'язані вжити в установленому порядку заходів щодо увічнення пам'яті про звитяги українських військових доби Української революції 1917–1921 років, зокрема, шляхом спорудження меморіалів, пам'ятників, встановлення пам'ятних знаків, меморіальних дощок, упорядкування поховань загиблих воїнів українських збройних формувань, учасників Української революції 1917–1921 років, відповідного найменування/перейменування вулиць, навчальних закладів, проведення заходів військово-патріотичного характеру із залученням учасників антитерористичної операції у Донецькій та Луганській областях, громадських об'єднань, що займаються військово-історичною реконструкцією.

На жаль, цілковита більшість керівних посадовців про цей Указ нічого не чула, тому ще й досі і палець об палець не стукнула, щоб уже почати якісь дії з його виконання. Нічого не роблять навіть ті з них, хто про Указ знає. Бо всі переконані: за невиконання цього Указу, як і більшості попередніх, їх ніхто до відповідальності не притягне. Бо ніхто не проконтролює і не дасть належної оцінки зробленому. А якісь відписки нагору вони при потребі надішлють.

Саме тому, навчена гірким досвідом патріотична громадськість, якщо вона прагне увічнення пам'яті про звитяги наших дідів і прадідів в роки Української революції, мусить об'єднатися довкола великої мети і запропонувати владі співпрацю задля її досягнення. У разі спротиву чиновників або ігнорування наших ініціатив маємо оскаржувати їхню бездіяльність у судах. Тиск організованої громадськості на некомпетентних, мляві, ледачих і злодійкуватих «слуг народу» є нашим прямим конституційним обов'язком. Настав час показати, хто є джерелом влади в Україні і справжнім господарем нашої суверенної соборної Держави.

Анатолій КОВАЛЬЧУК,
голова Бориспільського об'єднання
Всеукраїнського товариства
«Просвіта» ім. Тараса Шевченка

Наші корпункти

Вінниця	Гусар Віталій	(097) 371-12-71
Дніпро	Фурман Анатолій	(050) 695-83-48, (097) 243-71-72
Донецьк	Олійник Марія	(062) 337-23-48
Запоріжжя	Тимчина Василь	(0612) 67-31-82
Івано-Франківськ	Салига Роман	(0342) 3-11-35
Кам'янське	Чередниченко Олександр	(098) 242-54-87
Кропивницький	Тріщенко Віктор	(0522) 36-95-25
Київська обл.	Сахацький Олександр	(04597) 4-92-93
Київ	Шепетюк Юрій	(044) 278-63-89, 279-68-34
Кривий Ріг	Мельник Олександр	(096) 298-19-56
Луцьк	Максимович Олег	(050)-132-00-42
Львів	Динилиха Ігор	(0322) 38-67-63
Миколаїв	Салтиченко Михайло	(067) 942-64-71
Одеса	Роговський Дмитро	(063) 790-15-37
Полтава	Небилович Микола	(096) 924-79-83
Рівне	Бідюк Юрій	(050) 435-34-34
Севастополь	Проценко Володимир	(0692) 48-79-46
Суми	Друзь Віктор	(096) 485-67-37
Тернопіль	Ткач Володимир	(098) 711-05-50
Харків	Дяків Богдан	(057) 716-02-18
Херсон	Реуцький Іван	(097) 285-32-96
Хмельницький	Бенюк Ніна	(8096) 362-72-23
Черкаси	Савченко Максим	(067) 647-35-24
Чернівці	Лютик Віктор	(050) 540-16-81, (097) 235-60-20
Чернігів	Рябченко Валерій	(04622) 4-38-81

ГЕРОЯМ СЛАВА!

ВЕТЕРАН УПА І ЧЕРВОНОЇ АРМІЇ: *«НАС ЧИМАЛО ТАКИХ БУЛО»*

Він рятував земляків від вивозу в Німеччину, забезпечував харчами і одягом сотню УПА, був сапером у Червоній армії, святкував перемогу над нацистами під Берліном, повставав із політичними в'язнями в ГУЛАГу... А сьогодні оплакує героїв Небесної сотні та війни на Сході України, молиться за перемогу. 94-річний Анатолій Дроздович із районного центру Любомль на Волині пам'ятає усе пережите до найменших деталей. І мріє дочекатися миру.

Анатолій ДРОЗДОВИЧ біля пам'ятника борцям за волю України в Любомлі

ПОВСТАНСЬКИЙ ЗАВГОСП

Анатолій Дроздович народився 30 грудня 1922 року в сім'ї коваля, де, окрім нього, було ще двоє сестер. У 1935 році батьки переїхали із села Гуща в районний центр – Любомль. Ще зі школи юнак був знайомий з діяльністю товариства «Просвіта», батьки для патріотичного виховання виписували зі Львова дитячий журнал «Дзвіночок».

Із початком війни нацистські окупанти двічі хотіли вивезти хлопця на роботу в Німеччину, але родич, що працював у міській управі, його рятував. Не чекаючи нової небезпеки, Анатолій влаштувався у селі Запілля рахівником у німецькому маєтку, що раніше належав польським осадникам. Разом із двома писарями Анатолій, ризикуючи життям, для багатьох дівчат і хлопців підробляли документи, ніби ті працюють у цій установі. Так рятували їх від вивезення з України на роботу в Німеччину. А коли настала небезпека викриття, юнак пішов в Українську Повстанську Армію. Маєток повстанці мусили спалити.

У сотні Миколи Яценюка – Чумака Анатолій Дроздович на псевдо Гринько став господарчим референтом. В його обов'язки входило забезпечувати продуктами і всім необхідним 140 осіб. Районові господарчі спільно з селянами заготовляли запаси на спеціально обладнаних складах у сусідніх селах, а вже Анатолій доставляв їх до сотні.

– Якось їздив у село Коцюри, бо там були великі бої, а люди назбирали і приховали чимало зброї, – розповідає колишній повстанець. – Наклали її цілий віз. А щоб вона не стукала, мій батько-коваль вирізав із ременя спеціальні прокладки. Їдемо четверо собі тихенько, але на переїзді таки трохи застукало. Раптом піднімаються два німці. Побачили, що у нас зброя, стали «під козирок» – і ми їх не зачіпали, а вони нас. Так і поїхали далі. Ото сміху потім було!

Часом я використовував і друге псевдо – Недобитий. Назвався так після того, як восени 1943 року наша сотня виганяла червоних партизан із Любешівського і Камінь-Каширського районів. Вороги з лісу стріляли у нас із міномета, один осколок черкнув мене по голові, другий невеличкий досі в ліктеві ношу, а решту лікар дістав. Наш бій закінчився біля Любешова. За Прип'ять не переходили, бо там вже його продовжили наші хлопці з Ковельського району.

РАДЯНСЬКИЙ САПЕР

У 1944 році на Волині нацистів витісняла Червона армія. Одного дня Анатолій з побратимами поїхав на склади готувати запаси для переходу фронту в селі Згорани. Затрималися з вантаженням і після повернення сотню в розташуванні вже не застали. Невеличким загоном із шести осіб рушили навздогін, перейшли фронт, проте натрапили на велику засідку німців та мусили відступити. А вже наступного дня повстанців оточили червоноармійці. Після трьох днів переслідування Анатолій єдиний, хто зумів лишитися живим.

– Часто приходилося у болоті ховатися – тільки очеретину виставляв, через яку під водою дихав. Це було біля сіл Полапи, Гороховище. Радянська влада закликала членів УПА добровільно здатися і обіцяла помилування. Тих, хто виходив із повинною, чекісти водили по Любомлю, по всіх організаціях показували як бандита-убивцю, щоб люди боялися і не допомагали повстанцям. А потім цих вояків кидали на передову фронту, – згадує Анатолій Дроздович.

Він повернувся до батьків. Але боявся, що хтось видасть його й заарештують. Тож за допомогою друзів правдами-неправдами мобілізувався у Червону армію.

– Таких, як я, десятки хлопців було. У полку зібралося багато хлопців з УПА. Нас чимало таких було. Ми відчували один одного, що звідти, часом впізнавали, але мовчали. А всього було десь 300 чоловік. Після запасного полку я потрапив у сапери, яких відправили на фронт, що проходив територією Польщі.

У грудні 1944 року під час операції військових розвідників і саперів Анатолій Дроздович і Віктор Смирнов розміновували територію біля річки Вісла. Біля дамби зав'язалася стрілянина з нацистами. Розвідники втекли, й Анатолій сам виніс по льоду від місця бою смертельно пораненого товариша та зброю.

– Написали мені подвиг, що я забрав вбитого на свою сторону, подали до нагороди. Не дали. Якби я був руский, або хоч би зі Східної України, то дали б. А я ж западнік. Так багатьом нашим робили, – згадує ветеран. – Далі з фронтом ми пішли через Сандомир, Сулійов (місто в Сілезії), Конске, через Познань. У Грюнвальді німці закопали три танки, які потім підпалили аж 107 наших, бо їх було не видно і вони прямою наводкою стріляли. В Сулійові через річку був міст. Коли переправлялися німці, то увірвалися наші танки. Після битви було з пів метра людського м'яса в річці – гойдалося все. То ми так німцям дали. А коло Конского німці наших наклали – як снопів. Так багато загинуло наших піхотинців, що страшно було дивитися. Сапери у наступ не йшли, ми були потрібні там, де треба було зняти міни, побудувати якусь переправу.

У день перемоги полк, де воював Анатолій Дроздович, був за 30 кілометрів до Берліну, потім його відправили в Прагу. Наш волинянин був двічі поранений. Лікар у санітарному батальйоні якось зауважив: «За тебя, парень, кто-то хорошо молится, потому что пули от тебя соскальзуют». І, справді, як сапер, він міг щодня бути пораненим або загинути.

ГУЛАГІВСЬКИЙ ПОВСТАНЕЦЬ

Демобілізувавшись у 1945 році, Анатолій приїхав додому. Місяць кадебісти не давали йому спокою. Все довідувалися: яким чином потрапив на фронт? А потім за наклепом провокаторів, ніби він висловлювався проти радянської влади, юнака заарештували і засудили на 25 років ув'язнення в ГУЛАГ.

Дівчині, яку кохав, написав із концтабору, щоб не чекала, а влаштовувала свою долю. Якось Анатолія викликали у контору цензори, які першими читали листи до в'язнів. Їм цікаво було побачити парубка, якому кохана відписала, що готова його чекати усі 25 років. Проте він не погодився на це, і згодом вона вийшла заміж.

Ув'язнення Анатолій Дроздович відбував у Норильську. Саме у його четвертій зоні розпочалося улітку 1953 року велике повстання. Кілька місяців боролися політв'язні під гаслом «Свобода або смерть». Повстання було придушене, але головні вимоги влада таки змушена була згодом виконати – перегляд справ і амністія політичних в'язнів, засуджених у часи сталінщини.

Улітку 1956 року звільнився й Анатолій, відбувши в концтаборі вісім з половиною років. Вдома його дочекалася одна сестра, яка на момент арешту батьків була заміжньою і жила окремо. А тата, маму і меншу сестру вивезли у Тюмень. Невдовзі Анатолій поїхав до батьків, попрацював там деякий час на будівництві маляром, і повернувся на Волинь. Одружився, виховав двоє синів, нині тішиться онуками та правнуками.

У 94 роки Анатолій Дроздович має чудову пам'ять, хоч серце часом уже підводить. Але в суботу ще іноді й на базар виходить – не так за покупками, як людей побачити, поспілкуватися. 8 травня 2015 року ветеран взяв участь у зустрічі з Президентом України Петром Порошенком. «Коли Президент тиснув мені руку, я попросив його не зволікати з підписанням декомунізаційних законів, бо це дуже важливо для нашої держави», – згадує сьогодні Анатолій Дроздович. Він постійно вболіває за події, що нині відбуваються у державі.

– Що відчували, коли бачили як у Києві «Беркут» бив людей під час Революції Гідності?

– *(Витирає сльози, які миттєво з'явилися).* Я не плакав багато років, але тоді, і коли ховали героїв з Небесної сотні, то багато плакав. (Витирає очі, звідки рясно покотилися з очей). І зараз переживаю за наших хлопців на сході. Вони, так як і ми колись, борються за Україну.

Леся БОНДАРУК

ПИЛЬНУЙ!

ВІДЩЕПЕНЦІ ДОСІ НЕ ЗА ҐРАТАМИ

У Києві скасували показ скандального польського фільму «Волинь»

За наполегливою рекомендацією МЗС України Польський інститут в Києві скасував заявлений на 18 жовтня показ фільму «Волинь» Войцеха Смаржовскі, в якому українці показані вбивцями поляків. Про це повідомляє польське інформагентство PAP з посиланням на директора Інституту Польщі Еву Фігель.

«На це рішення вплинули рекомендації Міністерства закордонних справ України», – пояснила вона.

Лист МЗС України було направлено посольству Польщі в Україні, і в ньому українські дипломати «наполегливо рекомендують» польській стороні скасувати захід.

«Щось подібне трапилося вперше. Я здивована, що художній фільм викликає такі емоції, тим більше, що українська сторона позбавляється можливості ознайомитися з цим фільмом», – дивується Фігель.

Демонстрація фільму повинна була пройти в столичному кінотеатрі «Київ», на якій повинен був бути присутнім режисер і запрошені Польським інститутом українські гості. Після показу планувалося обговорення фільму.

Фільм «Волинь» викликав антиукраїнські настрої в Польщі. Так, 9 жовтня в селі Верхрата на сході Польщі радикали зруйнували пам'ятник воїнам Української Повстанської Армії. За останні два роки це вже 14-е руйнування українського поховання в Польщі. За два дні до того вийшов у польський прокат фільм «Волинь».

Зазначимо, що скандальний фільм «Волинь» розповідає про Волинську трагедію – етнічні чистки у 1943 році, внаслідок яких загинули десятки тисяч людей. Українські критики засвідчують, що фільм спотворює історичні реалії та роздмухує ненависть поляків до українців.

Нагадаємо, 22 липня Нижня палата польського парламенту ухвалила резолюцію щодо Волинської трагедії, назвавши її геноцидом польського народу. За рішенням Сейму, 11 липня оголосили Національним днем пам'яті. Перед цим Петро Порошенко у Варшаві поклав квіти до пам'ятника жертвам Волинської трагедії, ставши на коліно перед ним. Президент Польщі Анджей Дуда високо оцінив такий крок української делегації.

Проте це не завадило Сейму вчинити безпрецендентний випад проти України, знесиленої російською агресією. У Варшаві «забули», що Волинську трагедію значною мірою спричинила шовіністична, антиукраїнська політика Речі Посполитої, яка заселяла волинські землі «осадниками», відверто зневажала українську мову, традицію, Церкву, ігнорувала історію України. Тож Армія Крайова прийшла на вже готовий грунт для знущань над українцями. Та одержала гідну відсіч від загонів самооборони, а згодом від УПА.

Схоже, поляки вважають, що гинути від їхніх рук українці мали смиренно і мовчки. А чого б і ні, якщо 148 виродків із Верховної Ради 2013 року звернулися до Сейму з проханням визнати Волинську трагедію геноцидом поляків? Ці відщепенці досі топчуть українську землю, а не сидять у кацетах... Тому навіть начебто доброзичливі сусіди, яких донедавна ми вважали своїми адвокатами в Європі, демонстративно зневажають українців, провокують українофобські настрої в Польщі та ще й нахабно «крадуть» нашу історичну територію, трактуючи Волинь, як «землі давніх східних воєводств Польщі». Так, ми обурені антиукраїнською позицією офіційної Варшави. Та поважатимуть Україну тоді, коли вона позбудеться 5-ї колони на кшталт тих самих відщепенців, тобто навчиться себе шанувати і захищати свою національну гідність.

Ольга ДМИТРЕНКО

ПРАВДА КЛИЧЕ

ВИПАД СЕЙМУ ПРОТИ УКРАЇНИ В ЧАС ЇЇ ЗНЕСИЛЕННЯ НЕВИПАДКОВИЙ

Так раптом чи не раптом погіршились нині наші стосунки з поляками?! На Сході більшість людей досі не втямлять, чому у Польщі раптом піднялась антиукраїнська хвиля. Міжнаціональних проблем з поляками в нашому регіоні не було і відповідно немає масового носія історичної пам'яті на цю тему. Українські ж медіа не дають пересічному глядачеві зрозумілих пояснень щодо розбурханого з часів Другої Світової конфлікту на Волині. Тому раптове погіршення відносин з поляками на тлі їхньої підтримки обох наших Майданів, євроінтеграційних прагнень, війни з Росією тощо залишає багатьох харків'ян заскоченими.

Архієпископ Ігор, Богдан ЧЕРВАК

Володимир В'ЯТРОВИЧ

Про це, власне, йшлося у вступному слові архієпископа Ігоря під час Круглого столу. Ця подія, присвячена нинішньому стану українсько-польських стосунків, відбулася 11 жовтня у Свято-Дмитрівській церкві. Як автор підручника для студентів-філологів з історії українського літературного Бароко, а також «Загальної історії Церкви», «Історії Церкви в Україні», владика Ігор, можливо, як ніхто інший, знає про драматичні колізії в українопольській історії. Втім у Харкові з моменту відродження УАПЦ на початку 90-х між нашою і католицькою громадами завжди існувало порозуміння. Щорічно на Меморіалі розстріляних сталінським режимом польських офіцерів і українських культурних діячів, за участі й представників Консуляту, проводилися спільні панахиди. Спільна молитва, різного формату зустрічі, презентації, круглі столи за участі католицьких священиків, релігійних, культурних діячів із Польщі завжди щиро і з відкритим серцем сприймалися нашою церковною громадою. Тому нинішні акти вандалізму, осквернення українських могил на території Польщі, приниження українців на побутовому рівні в цій країні сприймається як щось на кшталт духовного запаморочення. Проте саме оцю «раптовість» ускладнення стосунків з Польщею спростували у своїх виступах гості з Києва – Володимир В'ятрович, директор Інституту національної пам'яті, і Богдан Червак, голова ПУН, перший заступник Голови Державного комітету телебачення та радіомовлення України.

Нинішні погроми українських надгробних знаків на цвинтарях, антиукраїнський фільм «Волинь», офіційні рішення Сейму – це, на думку В'ятровича, наслідки трансформації в політичному форматі польської історичної науки, в якій залишається концепція, згідно з якою всю вину за волинські події несуть ОУН і УПА. У книжках та інформаційних джерелах у Польщі ці події незмінно висвітлюються тенденційно, і суспільство підводилося до висновку про виняткову кровожерність українців, аж до того, що ми, українці, гірші за гітлерівців. За словами Маріанни Кіяновської, знаної поетки, перекладачки, зокрема, з польської, декілька впливових інформаційних джерел у Польщі років з п'ять тому почали слово «українець» в текстах про Україну замінювати на «бандерівець», вкладаючи в нього ворожі для себе смисли і розкручуючи мовленнєвий формат ненависті. У цих, вірогідно, фінансованих РФ виданнях, «Волинська різня» подається у символічному колі польської жертви від рук українців-убивць. І через фокус цієї одної події, ізольовано від контексту збройного протистояння між поляками і українцями, розпочатого з літа 1942 року на Холмщині по 1947 р.на землях Закерзоння, формується в очах нинішніх поколінь поляків, котрі про цю трагедію ще п'ять років тому ні сном ні духом, образ українця-полонофоба, народженого з одною метою – убивати поляків. Про те, що передумовою подій на Волині була спровокована гітлерівцями за рік до того, польська різанина українців на Холмщині, не згадується. Як і про червоних партизанів, їхнє спецзавдання розпалювати міжетнічний конфлікт між селянами на Волині.

Про головних режисерів конфлікту – фашистський і радянський окупаційні режими, говорити не прийнято. Проте, на думку польських істориків і політиків, відповідальність за вбивства несе УПА. А те, що вона долучилася до протистояння між поляками і українцями, коли навесні 1943 року вже палала стихійна селянська війна, – це не враховується. Звісно, що бійці УПА, яку складали хлопці, вчорашні волинські селяни, не могли стояти осторонь, і не захищати в цьому конфлікті українське населення. Проте ставити перед нею завдання системної підготовки і проведення антипольської акції, як про це твердять польські історики, було для УПА на той момент просто нереально. Бо на той момент УПА була на стадії формування. Це щось на кшталт Правого Сектора і «візитки Яроша» в аналогії до початку нинішньої російсько-української війни. Загалом, нав'язані у форматі більшовицьких і нацистських провокацій, стереотипи, грали у часи Другої Світової не меншу роль, ніж зараз. До речі, сьогодні також першими, хто повідомляє про інциденти між поляками і українцями, – це російські інформресурси, ДНР-ЛНР тощо. Та єдине, що може перемогти подолати усталені стереотипи і протистояти інформаційним диверсіям РФ, – це показ всієї правди про події на Волині і в Східній Галичині. І найважливіше, щоб нез'ясовані факти не ставали джерелом недовіри і упередження між українцями і поляками, не тяжіли над нашими стосунками. Про це, власне, йшлося у промові Володимира В'ятровича.

Інший доповідач, Богдан Червак, зробив екскурс щодо перемовин про трагічні сторінки між керівниками України і Польщі, починаючи з 90-их. Він також зазначив, що нинішнє загострення стосунків не є раптовим. Думка про те, що винні українці, а поляки – жертви, і тому вибачатися мають українці, у м'якшій чи гострішій формі озвучувалася при всіх президентах. Богдан Червак зазначив, що треба насамперед українській владі знайти волю відмовитися від «страусової політики», не робити вигляд, що нічого суттєвого в Польщі не відбувається. Врешті – стати на захист своїх національних інтересів, не зраджувати пам'ять про героїчну боротьбу українців за УССД в часи Другої Світової, без огляду на те, що це може не сподобається полякам. Кожен народ повинен мати можливість визначати своїх героїв самостійно. І інший народ не має права втручатися, хто і кому ставить пам'ятники. Отож треба було б з поляками домовитися про певні теми, щодо яких не треба дискутувати. Варто, щоб функціонували самостійні візії і поступово за допомогою інтелектуалів і фахівців ці візії наближати. Також цікаві ідеї стосовно стратегії і програм дисертаційних досліджень українсько-польських стосунків висловила політолог Галина Куц. Взагалі користь зустрічей фахівців-істориків із зацікавленими у ґрунтовних знаннях колами на Сході країни, вважаю, дуже велика. Бо час такий, що у самовизначенні української людини її регіональна належність відходить на задній план перед її загальноукраїнським характером. Кожен з нас, потрапляючи в інші країни, ототожнюється сьогодні насамперед з Україною, а не з «російськомовним» Сходом чи україномовним Заходом.

Ольга РІЗНИЧЕНКО,
м.Харків

ВОЛОНТЕРСЬКІ ХРОНІКИ

«ДОБРЕ, ЩО МИ З ВАМИ В ОДНОМУ ЧОВНІ...»

У підрозділі Нацгвардії в Слов'янську молодіжний театр УКУ вдруге. У квітні показували хлопцям «Шапіто в Україні», а зараз у «Зоряних війнах» теж інтерпретація війни з Росією, але з більшим акцентом на міжнародний контекст. Нацгвардійці переривали виставу оплесками. Особливо сподобалися їм космічні сліпці-ОБСЄшники. Навіть дуже непривітний офіцер (як з'ясувалося потім, донеччанин, який був під час Майдану з протилежного боку) підійшов вже по закінченні вистави усміхнений і сказав: «Добре все-таки, що ми з вами в одному човні!» І ми обнялися.

А ще я від «Доброчинця» передала бібліотеці Нацгвардії книжки, подаровані військовим найавторитетнішим для мене українським істориком п. Наталею Яковенко.

Ольга РІЗНИЧЕНКО

ПОДВИЖНИКИ НАЦІЇ

ПОСЛАНЕЦЬ З ПАСІОНАРНИХ 90-ИХ РОКІВ

16 вересня 2016 року у рамках XXIII Міжнародного книжкового «Форуму видавців у Львові» відбулася презентація книги Василя Шпіцера «Україна і «московскоє врємя». Подаємо відгук Ігоря Калинця про автора цієї книжки.

У відомому альбомі світлин Любомира Криси «Так було» (Львів, 2004), що був вінцем фіксування найбурхливіших подій у Львові від кінця 80-років і усих 90-х – своєрідним фотолітописом, три знакові постаті дивляться на нас з обкладинки книжки: разом із радісним В'ячеславом Чорноволом, що тріумфально підніс руки, стоять обабіч такі ж усміхнені Василь Шпіцер і Богдан Котик. Вражаючий символізм: ще радянський голова міста Котик, що зв'язує, на щастя, безконфліктно теперішнє з минулим, і Шпіцер – майбутнє, як виходець із надр свідомої пробудженої інтелігенції. Він людина вже упізнавана, людина опору. Він активіст у створенні Товариства української мови ім. Т. Шевченка, делегат з'їзду ТУМу у Києві, бере участь у роботі установчої конференції Руху у Львові… Отож, людина новітня, революційного поступу. Невдовзі достойний посадник міста. Про своє головування він написав у поважному томі спогадів «Рікою пам'яті» (Львів, Тиса, 2014, – 352 с.). Є у книзі яскраві спомини з дитячих літ, з яких користаюся при написанні цієї біографічної довідки. Народився 23 червня 1947 р. у селі Нижня Лукавиця на Стрийщині у селянській родині. Батько не хотів бути колгоспником, працював «на ставах» (стрийське рибне господарство), але мама мусила працювати у колгоспі, щоб зберегти окраєць необхідного для життя городу. Трудову діяльність розпочинає Василько пастушком, вчиться у сільській школі, а в 1965 р. отримав атестат зрілості у Стрийській середній школі № 10. Але й закінчив школу національного виховання у складних повоєнних часах: став свідомим і релігійним українцем усупереч совєтській освіті.

На формування світогляду сільського хлопчини мала присутність у його роді о. Семена Шпіцера, патріотичного діяльного священика, польового майора. Згодом він напише про нього статтю для журналу «Дзвін» (№ 1, 2006 р.). Прикладом для романтичного хлопця був і Юрій Шпіцер, партизан, член ОУН, що пропав безвісти після бою у 1953 р. Згадує пан Василь і про те, як о. Семен Шпіцер шукав етимологію свого прізвища, виводячи його з німецького слова, що означає «стругач», ніж для загострення олівців, усе гостре тощо. Однак пан Василь подає своє, досить переконливе, пояснення: від назви добровольців, яких набирав король Стефан Баторій з королівських сіл до своєї «німецької піхоти», озброєних у списи – списники, «шпісери». Як свідчить історія, таких було декілька в його селі. Чи не успадкував Василь Шпіцер риси воїна-списника: рішучого у боротьбі, меткого у слові, прицільного до несправедливості?

Закінчення на 11-й стор.

ВАКХАНАЛІЯ ТЕРОРУ

ПОЛЬСЬКИЙ «БІЛИЙ ОРЕЛ» НА ТЕРЕНАХ РОГАТИНЩИНИ ТА ЖИДАЧІВЩИНИ (1944–1945 рр.)

У період Другої світової війни на українських землях окрім українського національно-визвольного руху, активну діяльність розгорнув і польський підпільний рух. Концентрація якого була пов'язана з місцями компактного проживання польського населення. Однак в більшості випадків цей рух був спрямований не проти нацистського, а пізніше радянського режимів, а супроти українського населення та його визвольної боротьби. Вбачаючи, що після завершення Другої світової війни Польська держава постане в межах кордонів зразка 1939 р. намагався вирішити «українське питання» на «всхідніх кресах» шляхом вигнання та фізичного знищення українського населення. Етноцидні акції проти українців стали справжньою вакханалією терору.

Епіцентром польської партизанки на теренах Рогатинщини стала польська колонія Лукавець (сьогодні – с.Лукавець-Вишнівський). Сюди наприкінці німецької окупації масово стікалося польське населення з околиць. Згідно зі свідчень Стальнік Аполонії (полька), яка кілька місяців прожила у Лукавці, діяла польська організація «Бяли Ожел» («Білий Орел»). Партизанський штаб розміщувався на Новому Лукавці в будинку Цубра Івана, де працювало 20 старшин польської армії. Серед них підпоручик Владислав Федорович та Станіслав Горчинські. Друга канцелярія знаходилася у Косцельніка Стефана у криївці під будинком вхід до якої був через підлогу у сінях. У підпорядкуванні штабу перебувало 150 озброєних чоловіків. На озброєнні в них були кулемети, автомати, гвинтівки та гранати. Частину зброї у селі залишили відступаючі німецькі частини та поляки які перебували у німецьких військових частинах. Щодня охорону села здійснювали 20–30 чоловік, які розташовувалися на околицях та дорогах, а також вели розвідку у лісах навколо Лукавця. В цілому Лукавці військово придатних було 500 чоловік. Склади зі зброєю знаходилися на Новім Лукавці при вул. Жидівській, переважно у старих єврейських хатах та у стодолі Цубра Яна.

З приходом радянської влади близько 150 чоловіків пішло до Червоної Армії, ще 80 вступило в «істребітельний батальон». На зборах поляки виступали, що найгрізнішим ворогом поляків є українці і проти них треба організовувати всі сили. Старатися також знищувати українців руками радянської влади, доносити в НКВД. «Істребітельний батальон» вбивати та палити українців. Такі збори доволі часто організовував ксьондз Роман Даца з с. Новосельці.

Спрямувавши всю агресію проти українців, польські партизани стали масово нападати на довколишні села. Найбільше нападів потерпіли села Вишнів, Чернів Рогатинського району та села Новошин, Молодинче Жидачівського району. Під час нападів господарства свідомих українців піддавалися грабунку, хто чинив спротив знищувався.

Так, 13 вересня 1944 р. в с. Черемхові Жидачівського району стрільцями Самооборонного кущового відділу був затриманий чоловік, який вдаючи німого ходив від хати до хати. Під час слідства виявилося, що цей чоловік був розвідником, відправлений польською партизанкою з с. Лукавця, яка чисельністю у 80 чоловік квартирувала в лісі між селами Григорів та Молодинче. Ціллю розвідки було вивчити, чи у навколишніх селах не перебуває українських боївок, для того щоб провести відплатні акції.

У вересні того ж року польська боївка в лісі, в урочищі «Гузів» між селами Чернів та Луковець вбили шістьох працівників залізниці, які на той час працювали на залізничній трасі. Тіла вбитих знайшли через кілька місяців у ямі прикиданої гіллям. Вбитими були: Василь Вітер, Семен Галабудник, Василь Іванців, Іван Мареній, Микола Паньків та Іван Саміла. Вже у жовтні в с. Каролівка був вбитий 13-річний Володимир Свачій. 21 листопада 1944 р. польська боївка вирізала майже усіх мешканців хутора Мандолина біля с. Чернева. Протягом кількох хвилин загинуло 16 мирних жителів. Серед них були: Костянтин Вітер, його дружина Євдокія, дочки Галина та Антоніна, син Євген, Петро Кульчицький з дочкою Ольгою, Ганна Буняк з сином Василем, Семен Попович з дружиною Марією та 5-річний син Любомир, Онисько Паньків з дружиною Серафимою, 11-річною дочкою Ганною та 9-річним сином Євгеном. Врятуватися пощастило Ярославу Паньківу (15 р.), його брату Михайлу (21 р.) та Марії Вітер.

Восени 1944 р. нападу зазнало і село Вишнів Рогатинського району. Під час нападу було вбито: Ганну Буняк з дитиною, Ганну Гриців, Василя Гука. А Михайло Курілець та Іван Фенин були взяті живими та пізніше вбиті у Лукавці. Уже 11 січня 1945 р. польська боївка у лісі біля с. Молодиче напала на 8 членів ОУН. Тоді було замордовано Андрія Олійника, Романа Бенеця, Василя Барана, Івана Труша, Михайла Сохана, Гриця Ворону та Миколу Кадюка. З помордованих зняли одяг та взуття.

Із закінченням Другої світової війни радянсько-польський конфлікт продовжував загострюватися. Масові арешти поляків та переселення з українських земель, змусило поляків змінити своє ставлення до українського визвольного руху та шукати шляхи порозуміння. Однак було пізно. Польське населення було переселено до Польщі, а в село прибули переселенці з Лемківщини.

Ярослав КОРЕТЧУК

МИ СТАЛИ ВОЛІ НА СТОРОЖІ

АРМІЯ БЕЗСМЕРТНИХ

14 жовтня 1942 рік – дата народження Української Повстанської Армії. Офіційна. Перші ж її формування постали вже в серпні 1941 року на Волині («Там на Півночі, на Волині зродилась Армія – УПА»). Вони захищали українські села від кривавої вакханалії польських бойовиків із АК, які, маючи досвід етноцидних акцій в Підляшші та на Холмщині, на цьому грунті дуже скоро порозумілися з нацистами. Під їхнім «протекторатом» поляки чинили погроми та спалювали тепер уже волинські села («За пеньць мінут вбоска сі спалі», – переможно погрожував моїй бабусі поляк у супроводі озброєного німця, двічі підпалював її удовину хату в селі Кийовець на Підляшші, і з другого разу все згоріло-таки дотла – хата, стайня, стодола), проте дуже скоро відчули, що на цій землі їм не вдасться безкарно чинити мародерство й розбій.

Волинські чоловіки дали собі раду. Створили народну самооборону, добровольці якої стали справжніми захисниками українців на їхніх етнічних землях. Так народжувалася УПА, яка з перших днів не давала спуску німцям. Про запеклий бій влітку 1943 року повстанців із нацистами в Новому Загорові, що в Локачинському районі, як і про Колківську республіку, відомо широкому загалу, менше – про чисельні сутички з окупантами на Горохівщині, Дубенщині, під Маневичами, Здовбуновом чи Ківерцями.

За завданням Москви специфічну місію – всіляко шкодити українському визвольному руху – виконували червоні партизани. Так, у Малині тоді Острожецького району вони спалили млин, навмисно підставивши місцевих – чехів і українців, з якими нацисти жорстоко поквиталися. Вони зігнали жителів Малина до церкви й підпалили її. Повстанська чота, що стояла на віддалі щонайменше десяти кілометрів у Коритенських і П'яннівських лісах, кинулася на допомогу малинцям. Врятувати вдалося декількох ціною життя повстанців – усі вони загинули. Та впродовж півстоліття радянська пропаганда втовкмачувала людям підлу брехню, мовляв, Малин спалили… бандерівці. Дехто із чехів досі перебуває в полоні цього злобного обману.

Армія без держави – феномен української нації, яка об'єдналася перед загрозою знищення і впродовж більше десяти років воювала проти окупантів – нацистів, совєтів і поляків. До цієї священної боротьби була причетна на західно-українських землях чи не кожна родина. Цей звитяжний змаг підтримували патріоти з Великої України. В тривожний час українців об'єднали не лише велика ідея та чин в ім'я матері-Вітчизни, а й безмежна довіра до своїх провідників, лідерів ОУН і УПА. Після ухвалення Акту 30 червня 1941 року «Про відновлення Української держави» провідні діячі ОУН Степан Бандера, Ярослав Стецько, Микола Климишин і сотні інших опинилися в нацистських концтаборах. Та в Україні тривала визвольна боротьба під проводом Головнокомандувача УПА, генерал-хорунжого Романа Шухевича та його соратників Миколи Лебедя, Василя Кука, Івана Климіва – «Легенди» й багатьох інших.

Похідні групи, що вирушили на Велику Україну, мали завдання проголосити відновлення Української держави на всіх наших землях.

Київська група, яку очолював Василь Кук, а в її складі були такі видатні особистості, як Ярослав Старух, Дмитро Мирон, Дмитро Маївський, Йосип Позичанюк, а також група інтелектуалістів Івана Мітрінги, прямувала до столиці, де мала організувати повторне урочисте проголошення відновлення Української держави. Та в гестапо не дрімали, і 31 серпня, у Васильковій, нацисти арештували частину керівного складу групи. У вересні відбулися масові арешти націоналістів на всіх захоплених німцями територіях України. Та прагнення українців до волі й державної незалежності годі було спинити. Тому похідні групи ОУН зуміли дійти і на Дніпропетровщину, і в Донбас, де до визвольного руху долучилися місцеві українські патріоти. Їх відданість національній справі високо цінував Василь Кук, який, зокрема, тривалий час перебував на Дніпропетровщині, де, до речі, й зустрів свою майбутню дружину – Уляну. Жоден з тих, хто долучився до визвольної боротьби під час «рейдів» похідних груп на Велику Україну, розповідав В.Кук, не зрадив, навіть потрапивши згодом на тортури НКВС. Це були надійні українці, яким більшовицька пропаганда нав'язувала радянський «патріотизм», а ми, напівжартома казав Провідник, лише здійснили просвітницьку місію щодо суті патріотизму на національному грунті, і вони стали українськими націоналістами – людьми ідеї та чину, в яких козацька відвага поєдналася з безмежною вірністю обов'язку та жертовною любов'ю до Вкраїни.

Сьогодні саме таких лицарів честі та гідності ми зустрічаємо на лінії вогню, де вони захищають Україну від дикої ординської навали. А в той час їхні сестри, батьки та друзі, які стали волонтерами, забезпечують нашим воїнам надійний тил і підтримку – добувають і доставляють на фронт найнеобхідніше, здають кров для поранених, шукають кошти для тривалої реабілітації. Так відродилася українська армія. Але – будемо чесні – значною мірою вона постала без участі держави. Ну що ж ми за народ такий – самоорганізовуємося лише за власним почином і то, щоб при тому не було жодної вказівки зверху? Чи тому, що традиційно не довіряємо владі, чи тому, що наші можновладці – люди сповільненої дії, а у випадку з війною – зволікання загрожує смертю?

Коли ми без жодного пострілу здали Крим, назавжди вкривши себе кінецьсвітньою ганьбою, я запитала спочатку одного, а потім й інших ветеранів національно-визвольних змагань, як би діяв Провід УПА у подібній ситуації – перед загрозою анексії Криму? Відповіді були однакові за змістом. За пару годин, казали упівці, Роман Шухевич сформував би чоти на виїзд, а до кінця доби вони би вже в Криму були, де, як відомо, їх чекала, і то сильна, підмога. Мої співбесідники мали на увазі наших кримсько-татарських побратимів. Вони твердо переконані, що Крим нізащо не віддали б, і я їм вірю. Адже найперший обов'язок чоловіка, мужа – захищати Батьківщину, а наші повстанці були-таки справжніми чоловіками. Так що нині живущим є з кого брати приклад…

День захисника України, призначений Указом Президента на Покрову, об'єднав усі покоління українських воїнів – від княжих дружинників до запорозьких козаків, від бійців Армії УНР до звитяжців Карпатської України, від вояків УПА до добробатів і воїнів ЗСУ на фронтах російсько-української війни на Донбасі. Вони – різні. Та їх об'єднує той дух одвічної стихії, який рятує націю від найстрашнішого – від ганьби, бо краще вмерти стоячи, ніж жити на колінах, бо є присяга – убий не здамся, бо, врешті, є непрощенний гріх – приниження. І саме тому нинішні захисники України переконані у власній перемозі – нехай дорогою ціною, але хіба вона може бути вищою, ніж Свобода Нації та її Держави?

Марія БАЗЕЛЮК

ІНТЕРВ'Ю

«КОЖЕН ЧЕЧЕНЕЦЬ – ГЕНЕРАЛ, А ВІН – МІЛЬЙОН ПЕРШИЙ»

Скільки пам'ятаю, Алла Дудаєва завжди мене вражала. На початку 90-их ми ще не були знайомі, але, перебуваючи в Ічкерії, яка кілька місяців тому проголосила державну незалежність і обрала першого Президента Джохара Дудаєва, я чула про неї лише добрі, теплі слова – і то від людей поважного віку, мовляв, і традиції вайнахські шанує, і до людей привітна, одне слово, справжня чеченка. Такі слова про росіянку мене приємно здивували, адже це не просто комплімент чи похвала, це – визнання того, що вона – за духом чеченка, отже, на цій землі – своя.

Згодом, під час одного із відряджень, я побувала на художній виставці, де були картини Алли. Портрети, натюрморти, пейзажі написані у неповторному стилі. Такий собі модерний імпресіонізм. І вони мене вразили по-справжньому. Як з'ясувалося, Алла навчалася в Смоленському художньому інституті, на графіці, шліфувала свій Всевишнім дарований талант… Згодом, через три роки, російські варвари, ввірвавшись у Грозний, насамперед шукатимуть дім Дудаєвих, сподіваючись там знайти золоті унітази (у Межигір'ї їхні надії справдилися б з верхом). Будинок знайшли. Але не розкішні апартаменти – Джохар був аскетом, а скромне житло. На стінах висіли картини Аллиного пензля. Окупанти лютували, бо нічим не поживилися, і щоб вгамувати злобу, зірвали художні роботи, винесли на подвір'я і розпалили багаття. Тривалий час близькі люди не відважувалися розповісти Аллі про спалені картини, які були дорогі для неї, мов діти. Вона з невимовним болем переживала цю втрату. Адже згоріла, за її словами, чи не половина створеного нею живопису.

Алла не раз приїжджала до Києва – під час війни з 13-літнім Дегі, який переймався тим, що ще досі не воює. Аякже! Адже від батька чув слова: «Кожен чеченець – воїн. Виповнилося шість років – шикуйся до лав захисників Батьківщини!» Після загибелі Джохара проживала певний час в Україні, зокрема, в Шешорах. Про це вона пише в книзі. 2002 рік. Алла в Києві. Вона щойно видала книжку «Мільйон перший» російською мовою, а я відкрила для себе ще одну грань її таланту – непересічного, письменницького. Вражала прониклива щирість її прози, глибинна інтуїція. Відчувалося, що коли писала, її стривожена душа бриніла болем і любов'ю. Писала ж бо про Джохара. І про його – тепер уже і її – народ.

«Скільки у чеченців генералів? – спитали в нього. Джохар посміхається: – Кожен чеченець – генерал! Не вірите? Підійдіть до будь-кого й скажіть: «Ти не генерал!..» Побачите, що буде. Я – лише мільйон перший!»

Алла Дудаєва, автопортрет

В Україні про книгу Алли Дудаєвої знала невелика кількість людей, а мені хотілося, щоб її прочитали всі… І ось нарешті! Алла – почесний гість XXIII Форуму видавців у Львові. Вона презентує книжку «Мільйон перший. Джохар Дудаєв» у перекладі українською мовою. І я мчуся до Львова. На Форум. На зустріч з Аллою.

Тримаю в руках книжку. Вже й – з Аллиним автографом.

ДЖОХАРУ ДУДАЄВУ
першому Президенту нескореної Чеченської Республіки Ічкерія присвячується…

О мій прекрасний бедуїн!
Яких пісків, яких рівнин
Летить гарячий суховій
І замітає Лету днів.
Знемога уст, ночей покров
І пристрасність твоїх промов,
І шкіри бронзовий загар,
І запах руж — Кавказу дар.
У розрізах очей — печаль.
Пісками вистелена даль.
Життя на кінчику клинка
Відносить вічності ріка…
Свободи заклик, як набат,
Вогонь і пристрасть стали вряд,
І хвиля вибуху, як ніч.
Твою останню чує річ
Вітрець, що відає про все,
Свободі, сонцю гімн несе.
Гірський ручай про них трубить
І схід молитвами дзвенить.
Народний клич «Аллах Акбар!»
Зове тебе: «Вернись, Джохар!»
І відійшовши взасвіти,
Росії ще страшніший ти.
Перед тобою в котрий раз
Схиляє голову Кавказ.
Встають із полум'я війни,
Ічкеріє, твої сини.
І йдуть у бій усі як стій,
За Грозний — найгрізніший бій.
«Є перемога!» — згуклетить,
І затремтіли гори вмить…
А в ручаях — кришталь води,
Злітають ввись, парять орли.
Долина Ялхорой уже
Твій вічний спокій стереже.
Вершини, хмарки, плин ріки,
Перемовляються віки.
А біля рідного гнізда
Цвіте шипшина молода.

– Книгу, як бачу, не лише видано українською мовою, а й українізовано – дизайном і його змістом.

– Джохар любив Україну. Добре знав її історію, особливо історію національно-визвольного руху – від Запорозької Січі до Української Повстанської Армії. Вважав, що їй належить вирішальна роль в ліквідації «імперії зла». «Росія згине, коли зійде українське сонце», – ці слова Джохара вміщено на обкладинці. Думаю, що останні його слова-заповіт "Доведіть справу до кінця…» були звернені до братів по крові й зброї, до всіх чеченців, і водночас вони адресовані Україні, на яку він з надією дивився і в яку вірив. А ворог в України й Ічкерії був і є один.

– Отак, потроху цитуючи, ми презентуємо книгу для тих, хто її ще не тримав у руках. Але й читачів у неї вже багато. Скільки разів її перевидавали?

– Після 2002 року книжку надрукували в Азербайджані, Франції, Туреччині, Естонії, Литві, Грузії – у перекладі мовами цих країн. Її україномовне видання презентуємо, як бачиш, у Львові.

– Сподіваюся, що й у нашій столиці відбудеться її представлення.

– Теж добра ідея. Презентацією українського перекладу книги «Мільйон перший. Джохар Дудаєв» вшановуємо пам'ять у двадцяту річницю його загибелі. Так щороку відкриттям виставки чи презентацією книги в одній із європейських країн віддаємо данину героїчному життю Джохара та його побратимів.

– Двадцять років без Джохара – ти і чеченський народ. Багато чого змінилося у ваших долях, оскільки життя чеченської нації невіддільне від твого. Отже, як прожили ви тих двадцять літ?

– Після загибелі Джохара я повернулася в Ічкерію шостого серпня 1996 року. Багато зустрічей… Я спілкувалася з багатьма сподвижниками Джохара, зокрема, з Асланом Масхадовим, якого в лютому 1997-го обрали Президентом Ічкерії. Сусідом моїм був Шаміль Басаєв. Після підписання Хасав'юртівських угод начебто мав настати мир, треба було піднімати з руїн чеченські міста і села, а це дуже складна справа. Думаю, з часом чеченці відбудували б країну… Якби не Росія із своїми підступами. В Чечні відбувся розкол на грунті ісламу…

– Але такі спроби, наскільки я пам'ятаю, були ще за Джохара. В Ічкерію прибилася група людей, які називали себе ваххабітами, за їхніми словами виходило, що це така собі невинна секта. Але Джохар її «місію» висміяв, ваххабіти подалися десь чи не в Росію, тим часом російська реакційна преса його критикувала, називала диктатором, який, мовляв, не прихистив «відлам ісламу». А коли напередодні Другої чеченської ваххабіти появилися у відповідних телевізійних сюжетах, як «нове» обличчя Ічкерії, та ще й після теракту 11 вересня у США, то їх тісно пов'язали із світовим тероризмом, який треба знищити.

– І Росія одержала від світу «зелену вулицю» на окупацію Чечені. Та це сталося згодом. А на початку ми мали достовірну інформацію про червоний московський «розкольний» сценарій для Ічкерії. До нас приїхав чоловік із школи Джамаат і розповів, що школа ця приймає поранених, навчає їх поіншому молитися, та після цього вони вже не повертаються на війну. Він пробув у цій школі місяць і довідався, що фінансує її Москва, а «випускники» її орієнтовані на збурення ситуації в Чечні. Незабаром у нас появилися ті самі ваххабіти. Вони не визнавали чеченської влади, відмовляли чеченським старикам у тезеті (похоронах) за давньою традицією. Їх відкрито підтримував Мовладі Удугов…

– Дивина… Він начебто закордонними справами займався, був міністром..

– Удугов займався всім, тільки не закордонними справами. Навпаки, він зруйнував з таким трудом налагоджені відносини з рядом країн. Заявляв, що Ічкерії треба мати відносини лише з мусульманськими країнами… Було багато чого такого, що ніяк не вписується в політику країни, яка не хоче сама накликати на себе біду.

Першими проти ваххабітів повстали старики Гудермесу. В країні назрівало невдоволення, яке могло перерости навіть у збройне протистояння. Слава Всевишньому, Аслан Масхадов зупинив громадянську війну, яка вже починалася, і відновив хоча б відносний мир і спокій. Та не надовго. Розпочалися викрадення людей. Мабуть, пам'ятаєте викрадення журналістки Олени Масюк. Щоб її викупити, Березовський виклав два мільйони доларів…

– Алло, а ті, хто боровся за незалежність Ічкерії разом із Джохаром, розуміли, до чого призведуть країну їхні чвари і дестабілізація? І хто за цим стоїть? Я екстраполюю чеченське «міжвосння» на нинішню ситуацію в Україні, коли всі усіх – мало сказати критикують – паплюжать. Амбіції і самодурство – погані помічники, коли Батьківщина в небезпеці. Бодай проблиски адекватності в них проявлялися?

– Посуди сама. Шаміль Басаєв відмовився підпорядковуватися Президентові ЧРІ Аслану Масхадову. Мало того, відбувалися мітинги протесту, поширювалися неймовірні чутки, що Масхадов – нелегітимний Президент. А тим часом йому було дуже важко, важче, ніж Джохарові. Адже йому дісталася розгромлена і пограбована країна, а колишні соратники стали суперниками. Я спростовувала провокаційні чутки про Масхадова, ми зустрічалися і радилися, як діяти. Масхадов намагався всіх примирити. А ввечері по телебаченню показували розстріляні машини з нафтою. Або захоплення мерії Салманом Радуєвим. За ініціативою Удугова Конгрес дагестанського і чеченського народів обрав імамом Шаміля Басаєва. Та «сірим кардиналом» залишався Удугов. Росія розколювала Чеченію на грунті ісламу і готувалася до війни – реваншистської. Для цього провела «артпідготовку» для залучення громадської думки щодо схвалення війни. Російські спецслужби підірвали житлові будинки у Волгодонську та по вулиці Гур'янова у Москві, поклавши провину на скоєний ними злочин на чеченців. Після того, як ваххабіти захопили більшість чеченських сіл, Росія розпочала проти нас агресію.

– Ваша родина до початку війни залишалася в Чеченії?

– Друга Чеченська розпочалася у вересні 1999 року. До мене прийшли друзі й порадили змінити місце проживання. Так ми опинилися в Інгушетії, згодом – у Грузії. Два роки прожили в Азербайджані. Далі була Туреччина, де я займалася культурно-інформаційною роботою, Литва. У Франції та Німеччині відбулися виставки моїх художніх робіт. З 2009 по 2012 рік я жила і працювала в Грузії. Вела на каналі «Пік» телепрограму «Кавказький портрет з Аллою Дудаєвою». Після виборів 2012 року довелося залишити Грузію. Тепер я живу у Швеції.

– Коли думками я повертаюся в той час, який називають добою правління Дудаєва, то з подивом констатую, що за дуже короткий час, практично за неповних три менш-більш мирних роки в Ічкерії було зроблено, зокрема, для встановлення історичної правди. Ще до Першої чеченської мені подарували в Грозному книгу «Хайбах. Слідство триває». Читала і перечитувала не один раз. І не тільки я, а й мої друзі. Тоді на державному рівні було проведено розслідування злочинів, пов'язаних із депортацією чеченців і інгушів до Сибіру і Казахстану. Встановлено причетних до спалення живими людей в селищі Хайбах. Багатьох допитано… Та це лише одна справа. Пригадую, як Президент мріяв про екологічно чисту столицю…

– Він хотів побудувати її подалі від нафтопереробних заводів. Навіть місце обрали – рівнину неподалік від гір. Її перевірили сейсмологи. Архітектори підготували проект майбутнього адміністративно-політичного

центру. В підготовці проекту брав участь Джохар. За задумом місто мало ділитися на дев'ять секторів, а будувати їх мали дев'ять країн. Угоди про будівництво вже було укладено з трьома провідними світовими компаніями.

У Німеччині закупили дорогий агрегат, який розбивав старий асфальт і тут же укладав новий. Частина Грозного вже виблискувала синьо-чорним, щойно укладеним асфальтом. Машини летіли тими дорогами – як у Європі. Відкрили військовий ліцей, для особливо обдарованих дітей – президентський військовий ліцей. Розроблялася нова методика викладання в середніх школах. Історію чеченського народу треба було переписати відповідно до історичної правди. Було створено меморіальний комплекс жертвам геноциду 1944 року. І плани, плани...

– Але перешкодила війна… Пам'ятаю штурм Грозного, вірніше – його наслідки, оскільки ми приїхали по його закінченні – в новорічну ніч 1995 року танковою колоною, здається, Майкопської дивізії, яку Грачов послав на вірну погибель. У підвалах так званого президентського палацу лежали поранені – в одних кімнатах – чеченці, в інших – росіяни. Чеченська шляхетність вразила всіх журналістів…

– Благородство, скромність, аскетизм чеченців – складова національного виховання. Чеченець не буде бити лежачого чи пораненого, не стрілятиме навіть ворогу в спину – така давня, ще від абреків, традиція. На штурм Грозного Грачов кинув новобранців, яких два-три місяці до того призвали в армію. Їм сказали: Чечня напала на Росію, ідемо брати Грозний, стріляти до останнього набою, в полон не здаватися. Більшість солдатів згоріли в танках. Їхні тіла лежали на вулицях міста, за два–три дні почали розкладатися. Грозний обстрілював російський спецназ, і чеченська сторона запропонувала припинити стрілянину, щоб зібрати трупи. «Вам вони заважають, ви й забирайте», – відповіли російські генерали. «Були знищені цілі танкові колони… – писав у спогадах генерал Трошев. – Майкопська дивізія загинула майже в повному складі, а Павло Грачов заявив, що російські солдати вмирають із посмішкою на вустах». На снігу так і залишилися лежати останки російських солдат, їхні тіла об'їдали здичавілі коти і собаки.

– Нам розповідали жителі Наурського району про розстріли російських солдат їхніми ж командирами.

– Це справді сталося вночі на березі річки. Селяни почули постріли і подумали, що розстрілюють полонених чеченців. Тож коли військові пішли, вони розкопали яму і знайшли там двадцять російських солдат, які відмовилися, як згодом з'ясувалося, воювати. Їхні посвідчення зберегли місцеві жителі. Перед приїздом комісії їхні трупи запакували в поліетиленові мішки і з вертольота розкидали по гірських ущелинах і лісах. Ще добре відомий факт про злочини російських збоченців в станиці Ассиновській. Там окупанти зґвалтували сімох підлітків і старого чоловіка. Хлопців убили, а старого, голого, відпустили на ганьбу, яка гірша смерті. Жахливі тортури довелося пережити тим, хто потрапив до так званих фільтраційних таборів, яких у Чечені було понад 50. В цілому від звірств росіян загинуло понад 300 тисяч чеченців, серед яких до 43 тисяч – діти.

– Сьогодні появився тип звіроподібних катів, які піддають жорстоким тортурам захоплених під час боїв на Донбасі українців. Це – кадировці, які, схоже, змагаються з росіянами у «винахідливості». Що з ними сталося?

– Кадиров віддав їх на поталу звироднілим забаганкам Путіна. І це горе чеченських родин, які вибрали меншу біду і підкоряються «своєму» Кадирову, який «захистив» їх від федералів.

– Поруч з нашими добровольцями проти російських окупантів воюють доблесні чеченські воїни в батальйонах імені Джохара Дудаєва, імені Шейха Мансура. За Незалежність України загинув Іса Мунаєв. Українці завжди пам'ятатимуть їхні подвиги, як і благородство та людяність чеченців, які врятували від голодомору 1932–1933 років сотні українців, прихистивши їх у своїх селищах.

– Ми пам'ятаємо, що українці в нас воювали під час Першої чеченської. Тож коли В.Путін анексував Крим, а згодом його війська вторглися на Донбас, чеченці вважали своїм обов'язком воювати за українську свободу. Впевнена, що сотні чеченських добровольців сьогодні воювали б у складі ваших добровольчих батальйонів, якби не створювалися для цього перешкоди. Іса Мунаєв – яскрава особистість. Це – лицар честі. Я запам'ятала його слова: «Я син розстріляного батька і батько вбитої дочки…» Тепер він народний Герой Чечені та України. Думаю, що в наших народів буде гарне, квітуче майбутнє.

– Ми також у це віримо…

– Мені іноді здається, що українці самі не усвідомлюють своєї могутності, своїх сил. Скільки горя, випробовувань випало на долю народу, особливо з боку Росії, яка намагалася використати його людський, інтелектуальний потенціал. Тих, хто не піддавався Москві, вбивали, знищували. Але навіть така політика народовбивства українську націю не стерла з лиця землі. Вона красива, талановита, роботяща і дуже любить свою землю та шанує своїх героїв. Коли українці, стоячи на колінах, проводжають в останню дорогу загиблих воїнів, ми плачемо разом із вами.

– Алло, як тобі у Львові, чи була на вулиці імені Джохара Дудаєва? Чи задоволена презентованим виданням?

– Не лише задоволена, але щиро вдячна усім тим людям, завдяки яким українці тепер читатимуть книгу про «мільйон першого» та його Батьківщину. Моя сердечна подяка Оксані Козак, яка здійснила переклад на українську, а також усім причетним до цієї дуже важливої для мене і надзвичайно дорогої моєму серцю справи, – Василеві Юрковському, Уляні Готуляк, Романові Ясинському. Вони працювали, як справжні подвижники, спасибі їм. Ну, а Львів – прекрасне, овіяне легендами місто. Звичайно ж, я була на вулиці Джохара. Всюди відчувала доброзичливу увагу до себе й пошану до мого чеченського народу.

– Читаю «Мільйон перший» і не перестаю захоплюватися. Дуже хотіла б, аби така, зачарована на Україну книга, була написана про мій народ…

Марія БАЗЕЛЮК,
Київ – Львів – Київ

«Сестри», 1989 р.

Алла ДУДАЄВА

СПОВІДЬ

Коли спіткнуся, це ж таке земне…
Підйом важким був – не суди мене.
Як в сутичці смертельній кров проллю,
Не осуди – честь захищав свою.
Коли мій друг і зрадив,
Знов не суди – я вірив і любив.
Як не впізнав я підступу і зла,
Не осуди – Був чистий я до дна.
Коли очиці замете земля,
Тоді суди… Та Бог – тобі суддя
(Червень, 1994 рік)

* * *

В долинах сліз, в горах печалі
Нечутно воїни вставали
І люди очі піднімали,
Почувши крик «Аллах Акбар!»
І підривались бетеери,
В Європі дивувались пери,
Джадд лордом вже «приймались міри»,
Та клич лунав «Аллах Акбар!»
В ущелинах, на круч примарах
Вже ворогів зібрались хмари,
Та з гір зривається могутнє
Лавиною «Аллах Акбар!»
Змітає горе і печалі,
Жене, як листя, вражі зграї,
Шахіди із могил вставали
Під грізний клич «Аллах Акбар!»

МИСТЕЦТВО

АКВАРЕЛІ ЖИТТЯ ЯРОСЛАВА УЛЬГУРСЬКОГО

19 жовтня в Музеї етнографії та художнього промислу ІН НАН України (проспект Свободи, 15) відкрилася виставка Ярослава Ульгурського «Живопис. Акварелі мого життя».

Ярослав УЛЬГУРСЬКИЙ

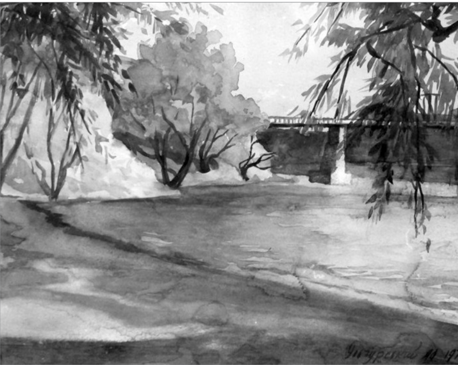

Ярослав Ульгурський. «Міст в Дніпропетровську»

Свіжі барви, мов свіжі спогади про узбережжя Криму, Дністровський лиман, озеро в Гаграх, храм у Тбілісі. Важко повірити, що акварелям, представленим зараз на другому поверсі музею, вже 40, а то й 50 років. Але живописець, пензлю якого вони належать, запевняє: це саме так.

Ярослав Ульгурський народився 24 серпня 1936 року в селі Щеп'ятин Томашівського району в Польщі. Нещодавно відсвяткував своє 80-ліття. Ювілейна дата послугувала приводом для персональної виставки. Із 1955 по 1961 він навчався у Львівському інституті прикладного та декоративного мистецтва на кафедрі художньої обробки дерева (сучасна кафедра проектування інтер'єрів). Від 1961 викладає у Львівській національній академії мистецтв. У 1989-2001 роках Я.Ульгурський завідував кафедрою проектування інтер'єрів ЛНАМ. В 1993 році отримав звання доцента кафедри ПІ ЛНАМ, приват-професор.

Прізвище Ярослава Олексійовича найперше асоціюється з архітектурою, оздобленням приміщень відомих споруд. Це йому належить проект будинку та оформлення експозиції музею М.Леонтовича на малій батьківщині композитора у селі Марківка Вінницької області; проект інтер'єрів будинку культури заводу ЛОРТА у Львові, будинку культури та спорту в селищі Сахновщина Харківської області; монументальні панно в техніці графіто на фасаді Палацу спорту в місті Буськ Львівської області; проекти експозицій музею Івана Франка у Львові, Історичного музею, Музею історії релігії та атеїзму. З нагоди приїзду Папи Івана Павла ІІ до Львова у 2001 році майстер розробив проект чотирьох тронних крісел та дванадцяти бенкеток для кардиналів.

Щодо живопису, митець працює в найрізноманітніших техніках, жанрах. У його творчому доробку, окрім акварелей, олійні, темперні твори, пейзажі та натюрморти, портрети та ікони. Багато творчих робіт Я.Ульгурського знаходяться у приватних колекціях і громадських спорудах в Україні, Росії, Польщі, Німеччині, Італії, Австралії, США.

Акварелі представлені на цій виставці широкому колу демонструють уперше. З легкою усмішкою на вустах автор говорить:

– Ви їх тільки сьогодні бачите, а я на них вже багато років дивлюсь. Вони мені як рідні, бо нагадують про місця, де я колись бував.

У день відкриття експозиції Я.Ульгурського вітали колеги-художники та професори, зокрема проректор з наукової роботи Академії мистецтв Роман Яців, заслужений діяч мистецтв України Віктор Москалюк, народний художник України Любомир Медвідь. Своє захоплення творчістю майстра висловив директор Інституту народознавства НАН України Степан Павлюк. Поруч із художником була його родина: маленькі онуки, син і донька. Цікаво, що і Назар Ульгурський (дизайнер інтер'єрів), і Євгенія Дмитрів (викладач ЛНАМ) пішли стопами батька й пов'язали своє життя з мистецтвом.

Співорганізаторка виставки, старший викладач кафедри дизайну ЛНАМ Євгенія Дмитрів розповіла:

– Оскільки батькові виповнилось 80 років ми вирішили організувати цю виставку. Власне, тато дуже мало творів лишив для себе. Багато робіт помандрували світом, але кожна з них є спогадом, яким ми дорожимо.

На погляд історика мистецтва Романа Яціва, виставка акварелей розкриває лише один фрагмент багатоманітної індивідуальності Ярослава Ульгурського:

– Він подолав тривалий шлях, довго розробляв власну концепцію сучасного інтер'єру. Безперечно, орієнтувався на європейські тенденції, але весь час старався застосовувати національний елемент. Ця виставка демонструє Ульгурського як лірика, показує його рефлексії на навколишній світ.

Картини Я.Ульгурського не схожі на більшість сучасних творів – на мистецтво доби постмодерну, але вправний пензель реаліста все ж вміє дивувати.

Ці акварелі заворожують, з одного боку, майстерністю, з іншого, щирістю. Вихопивши із життя художника колись давно чарівливу мить, аркуші майже півстоліття бережуть спогад яскравим.

Ксенія ЯНКО
http://photo-lviv.in.ua/

ЯДРО НАЦІЇ

ЛЮБОМИР ГУЗАР.

Людина з янголом на плечі

Це інтерв'ю записане ще до загибелі Павла Шеремета для проекту "Ядро нації", яке наразі в процесі запуску.

Цей текст мав його відкривати. Ми довго не публікували розмову, але вирішили більше не чекати.

* * *

"Пригадуєте, що Василь Стус писав своєму синові? "Бажаю, аби голуби сідали тобі на плечі". От Гузару вони точно сідають…", розповідає Мирослав Маринович.

Правозахисник і проректор Українського католицького університету, добре знає Блаженнійшого Любомира, ще з непростих 90-х років. Він з тих товаришів, які, згадуючи про Гузара, можуть сказати: "Я з ним пив пиво".

Справді пив. Прямо на заправці по дорозі з Відня до Львова. І при цьому Гузар не створював відчуття незручності для інших, каже Маринович.

Поводився абсолютно природньо. Зрештою, як завжди.

І в цій простій, цілком буденній для більшості людей ситуації увесь Гузар – справжній, щирий і відвертий.

Великий, який вміє бути малим.

"Я пам'ятаю перший Собор УГКЦ ще у 1996 році, – веде далі Мирослав Маринович. – Тоді виникла суперечка на досить підвищених тонах. Гузар розвернув ікону до залу і попросив пару хвилин спокійно посидіти, помолитись. Більше такого градусу дискусії на Соборі не було".

При Гузару замовкають навіть політики і олігархи. Перший президент Києво-Могилянської академії В'ячеслав Брюховецький відмічає, що бачив таке не один раз.

"Його розважливість, впевненість у тому, що він говорить, і власних сумнівах – а він таки сумнівається і переконаний у необхідності цього – діє магічно на людей. Замовкають навіть дуже відомі люди – і не говорять дурниць", – розповідає Брюховецький.

Він теж знає Любомира Гузара багато років, хоч і не є прихожанином УГКЦ. Каже, що якби не Блаженніший, то не вступив би до ініціативи Першого грудня.

"Я не дуже хотів бути в якихось таких групах і ніколи б не погодився, якби Гузар не сказав, наскільки це важливо. І не міг відмовити, бо глибоко поважаю цю людину", – каже він.

Хоч формального лідера у групі й нема, є неформальний – Гузар.

"Нас всіх називають моральними авторитетами, а я кажу, краще б я був кримінальним авторитетом – гроші б тоді були для академії", – сміється Брюховецький, а потім вже серйозно додає: "Але найбільшим авторитетом є Гузар".

Він майже нічого не бачить ціле десятиліття, а останні кілька років просить голосно говорити біля нього. Але при цьому розуміє все, що відбувається – краще, аніж володарі стовідсоткового зору і слуху.

Він не кричить і не наказує. Але веде за собою тисячі людей дорогою любові й поваги до іншого. Проповідує любов навіть тоді, коли здається, що єдина зброя – злість і агресія.

"Не можна будувати країну на ненависті", – не втомлюється повторювати він.

Навіть коли інші нас ненавидять? Так.

Навіть коли відкидають нашу допомогу і вважають дурниками? Так.

Отець Ігор Яців пригадує, що коли ще у 90-х роках вступив до семінарії, його та інших не вчили генерувати агресивні меседжі у відповідь на усілякі закиди на зразок "та ви – перешкода діалогу Західного і Східного престолів" чи "ти не святійший".

"Ми у відповідь не кидали "погляньте на себе, ви самі є перешкодою", хоча іноді агресивна відповідь ніби аж напрошувалась. Блаженніший Любомир все це злагіднював", – каже отець Ігор і наводить, як доказ, офіційні листи кардинала до Львівської міськради з проханням посприяти з виділенням землі православним, аби ті могли збудувати більший храм.

У Любомира Гузара не було цієї ненависті до противника: він завжди казав, що хай людина буде не греко-католиком, а добрим православним – і цього достатньо, аби вона прямувала до спасіння.

З ЛЮБОВ'Ю

Любомир Гузар народився 26 лютого 1933 року у Львові. Його батьки – Ярослав та Ростислава з роду Демчуків були дуже набожними, любов до Бога маленькому Любомиру прищепили саме вони. Сім'я раділа, коли Любомир, ще у шкільні часи, сказав, що хоче стати священиком.

Освіту Любомир почав здобувати у Львові – тут він закінчив народну школу та перший клас гімназії.

Безхмарне дитинство перестало таким бути у вересня 1939 року. Тоді німці почали бомбити Львів. Мати звеліла дітям швидко спускатися до підвалу. Як пригадував потім Гузар, "я – дитина війни. Я бачив, як багаті люди в одну мить втрачали все".

Далі були нічні дослухання до звуків проїжджаючих вантажівок і ранкові розмови батьків про те, кого цієї ночі розстріляли. НКВС змінило Гестапо. Далі знову повертались радянські спецслужби.

У 1944 році сім'я була вимушена емігрувати до Австрії – Ярослав Гузар потрапив у списки НКВС на заслання до Сибіру. Похапцем зібравши речі, сім'я виїхала вночі до Зальцбурга.

"То була добра нагода побачити світ", – так коментуватиме згодом Любомир ту нічну втечу. Він взагалі не акцентує на своїх поневіряннях, просто кажучи: "Я жив спокійним життям".

Він саме так і сприймав свій шлях – як служіння, в якому модератором є Бог. А відтак все, що відбувається, – у Його руках і стається з Його волі.

У Зальцбурзі Любомир продовжив навчання – у гімназії, яку заснували емігранти-професори. Як пригадував Гузар, це була дуже проста школа, зі звичайними лавками, навіть зошит чи хороший олівець було складно знайти.

Ще в Зальцбурзі Любомир написав листа до малої духовної семінарії у Стемфорді. Її керівник відповів хлопцеві, аби той звернувся до нього по прибуттю до США.

Переїзд до США припав на 1949 рік – тоді Америка на Канада дозволили емігрантам приїжджати в їхню країну, навіть не маючи роботи. Єдиною вимогою було запрошення від когось, хто живе у США. Такого листа родині Гузарів надав колишній однокласник Ярослава – і сім'я вирушила за океан.

Любомир вступив до малої духовної семінарії (St. Basil College Seminary) у Стемфорді, де здобував середню освіту.

З 1958-го впродовж 11 років він – вчитель і префект у Стемфордській Духовній Семінарії Святого Василія. За рік до цього він отримав ліценціат богослов'я та був висвячений на священика у Стемфордській єпархії.

Якось батьки взяли його з собою до оселі "Союзівка" Українського Народного Союзу у Еленвілі. Там було багато українців, які потребували недільної Служби Божої. Співдиректором "Союзівки" був знайомий батька Гузара. Він запропонував: "Може би, твій син тут попрацював?"

Любомир погодився.

З того часу впродовж трьох років у п'ятницю він виїжджав із семінарії до "Союзівки" і в понеділок повертався до семінарії.

У 1966 році там, у "Союзівці", постала парафія, якою теж опікувався молодий Гузар.

У жовтні 1969-го Любомир поїхав до Риму. Після закінчення богословських студій і здобуття ступеню "доктор богослов'я", вступив до місцевого монастиря. Перший рік провів як гість, а наступного став "новиком" – молодим монахом монастиря Св.Теодора Студита у муніципалітеті Гроттаферрата.

У цей час патріархом УГКЦ був Йосип Сліпий, який відбув 18 років у засланні в радянських таборах, а з 1963 року оселився у Римі.

Патріарх Йосип пильно стежив за тим, що діється в Україні. Він боявся, що в якийсь момент КДБ може знищити всіх українських єпископів. Тому навіть у підпіллі їхнє існування було дуже важливим.

2 квітня 1977 року він закликав до себе кількох священнослужителів і запропонував їм стати "запасними" єпископами. Верховний Архієпископ Йосип Сліпий зробив це потайки, без згоди Папи Римського – за правилами, кандидати на висвячення в єпископи мусять мати згоду на це від Папи.

Але Йосип Сліпий не намагався його отримати, кажучи, що "Ватикан – це бюрократія. Там мало що можна втримати в таємниці". Йому було важливо, аби наявність "запасних єпископів" була саме таємною.

Однак один з нововисвячених єпископів, Степан Чміль захворів і помер. Під час похоронів Йосип Сліпий почав вживати "архиєрей". Відтак таємниця розкрилась і зчинився великий скандал.

Обов'язкового підтвердження єпископства Гузару довелось чекати 19 років. Увесь цей час Блаженніший не діяв як єпископ і не побивався через це.

Згодом новий Папа Римський Іван Павло II зрозумів мотив Йосипа Сліпого й підтвердив висвячення Любомира Гузара на єпископа.

"Я абсолютно не мав ніякої охоти бути єпископом. Але я тоді собі сказав, що я став монахом. А в черницві послух є дуже важливою частиною життя. Блаженніший щось таке пропонує – як можна не прийняти?!.." – розповідав потім Гузар.

У 1978 Патріарх Йосип призначає єпископа Гузара архімандритом монастиря Студійського Уставу в Кастель-Гандольфо поблизу Рима, а також відповідальним за Студитські монастирі за межами України.

До України Любомир Гузар повернувся разом з усією монастирською спільнотою у 1993 році.

– Ви пригадуєте перші враження, коли потрапили до України? – голосно запитуємо Любомира, сидячи зовсім поряд.

Владика з таким звичним усім привітним поглядом очей розповідає про 90-й рік. Тоді він їхав як турист з Італії і перетинав територію України.

– Потяг зупинився на границі, і я побачив, як дев'ять жінок несуть залізну шину, на якій їдуть поїзди. Це тяжка річ, а її несуть дев'ять жінок. Натомість один чоловік стоїть з папіроскою в устах і щось їм наказує. А ті бідні жінки несуть ту залізяку. Я собі подумав: "От, маєте рівноправство жінок".

Любомир Гузар не дуже охоче пригадує часи життя поза межами України. Каже, що це була не економічна еміграція, як-от зараз, а вимушена – люди були змушені вивозити свої сім'ї закордон, аби не опинитись у стінах НКВС-КДБ.

Після перемоги над гітлерівським нацизмом емігранти сподівались, що Америка і альянти виступлять проти Радянського Союзу, веде далі Гузар. У перші роки на Великдень чи Різдво всі вітали одне одного словами: "Дай Боже, на другий рік зустрітися у Львові, в Києві чи ще де".

Але з кожним роком надії, що таке станеться, танули. Аби зберегтись, сім'ї говорили вдома виключно українською мовою. Нині ж поліглот Гузар, який вільно володіє англійською, італійською та німецькою, польською, чемно просить повторити запитання українською, а не російською.

"Я 46 років жив поза Україною. Там було добре, спокійно. Але на чужині ви завжди в якийсь спосіб залишаєтеся громадянином другого класу. Цілком інакше пройтися вулицею чи вулицями міст, сіл в Україні, чим десь там жити в Нью-Йорку чи Римі", – каже він про причини повернення до України.

Хоча насправді тут йдеться радше про призначення – саме Гузар був покликаний очолити церкву, коли йшлося про її розбудову у вільній Україні, стверджує його прес-секретар Ігор Яців.

Увесь життєвий шлях ніби готував Гузара для цього – знання мов, широкий світогляд і досвід того, як живе світ поза межами радянських рамок.

"Коли потрібно було відстоювати позиції церкви, її провідником був Андрій Шептицький, коли треба було за церкву терпіти – був патріарх Йосип Сліпий, який провів у таборах 18 років. Коли потрібно було відроджувати цю церкву в діаспорі – був покликаний Мирослав Любачівський. Коли треба було розбудовувати церкву у вільній Україні, був покликаний Любомир Гузар. Кожного разу очільник церкви мав саме такі риси, навички, які найкраще відповідали потребам часу", – пояснює Яців.

У 1996 році Гузара обрали помічником глави УГКЦ Мирослава Івана Любачівського, бо стан здоров'я останнього був поганим.

Коли 14 грудня 2001 року кардинал Любачівський помер, Синод обрав Любомира Гузара Верховним Архієпископом Львівським та Главою Української греко-католицької церкви.

Спершу осідком УГКЦ був Львів, але Гузар прийняв рішення, що загальноукраїнська церква має мати свій центр у Києві. Відтак 21 серпня 2005 року переніс свій осідок до столиці. До цього він часто їздив потягом між столицею та Львовом, залишався ночувати у знайомих.

Раніше соціологічні дослідження показували, що рейтинг довіри до Блаженнішого значно вищий за кількість тих, хто називає себе вірянином УГКЦ.

Така динаміка зберігається й зараз: Любомир Гузар очолює рейтинги тих, чиї слова впливають на життя інших, при цьому, не обов'язково вірян греко-католицької церкви..

Він ніколи не йшов на поступки власній совісті.

Приміром, Гузар переконаний, що найважливіше для церкви – бути церквою якраз у тому первісному значенні – проповідуванні Євангелія та служачи потребуючим. Нагромаджуючи багатства, вона перестає бути церквою, а перетворюється на міністерство.

У перші роки Незалежності траплялось так, що церкву спробували "приборкати". Під час акції "Україна без Кучми" від Держкомрелегії прийшов лист на ім'я чергового головуючого у Всеукраїнській Раді церков. У листі йшлося про те, що "вся влада від Бога, протестувати проти неї не можна, не виходьте на вулиці".

Річ у тому, що вже тоді ВРЦ була потужною організацією, яка об'єднувала найбільші релігійні організації країни – від православних і католиків до мусульман і юдеїв. Відтак її вплив був чималий.

"Усі кинулись підписувати того листа, і лише Гузар відмовився це робити. Це був переломний момент. Відтоді ВРЦ стала самодостатньою і самостійною, а церква

почала сприйматись не як щось, куди можна скинути документ, а як партнер", – пригадує Ігор Яців.

Любомир Гузар керував УГКЦ більше дев'яти років. У 2011-му Папа Бенедикт XVI прийняв його відставку з поста керівника Греко-католицької церкви в Україні.

На прес-конференції Гузар пояснив своє рішення тим, що його здоров'я не дозволяє виконувати ті завдання, які зараз стоять перед церквою. Однак він не сидітиме, склавши руки. "Я ще не вимурував піч, де міг би посидіти як старий чоловік", – пожартував він перед журналістами.

Справді, 1 грудня 2011 року Гузар активно взявся за створення "Ініціативи першого грудня", яка об'єднала відомих інтелектуалів та моральних авторитетів нації.

Досі Гузар бере у ній активну участь, майже не пропускаючи засідань групи. Живе доволі тихим життям у селі Княжичі під Києвом.

Не любить публічні прийняття, не призначає багато зустрічей, лише для молоді робить винятки. Надихає вона його і вселяє оптимізм, так би мовити, вищого рівня – що Україна нарешті відбудеться.

Нині ж розмови з Блаженнішим про житейський досвід погано клеяться – Любомир мислить категоріями вічності, його тексти можна сміливо розбирати на цитати і навіть вибивати на камені.

ПРО СТРАХ І ЛЮБОВ

– Ми розуміємо, як зупинити зовнішнього ворога, Росію, але нам треба бути агресивними. Де та межа, коли агресія буде небезпечна всередині України? Як вчитися жити в мирі й захищати Україну?

– Поняття агресії – це є реакція на щось. Не ми є агресорами, ми боронимося. І це є наша сила в даний момент

Бо люди кажуть: "Чекайте, якщо ми не будемо боронитися, то ми загинемо". Ми сьогодні в дуже делікатній ситуації. Ми ще не є внутрішньо згуртовані, щоб могли сказати: "Ага, нам нічого не станеться". Тим більше, довгі роки нас роз'єднували.

І сьогодні ще ми свідомі того, що Росія робить дуже ефективні заходи, щоб нас розколювати, розсварювати, щоб ми не довіряли один одному. Щоб ті, хто є у Львові, казали: "Що нам Донбас?" І навпаки, щоб у Донбасі казали: "Нащо нам Львів?"

Цей процес делікатний, він візьме якийсь час.

Але мені здається, що ми крок за кроком, поволі починаємо розуміти, що ми збережемо себе тільки спільними силами.

Друга річ: ми тепер почали – я говорю про церкви, – наполягати на тому, що не можна будувати свою ідентичність, ненавидячи когось, агресора, ворога.

Ми не є собою тому, що ми когось ненавидимо. Ми мусимо бути собою, перш за все, люблячи один одного, створюючи всередині нашої спільноти, нашого народу це мирне наставлення.

Мир означає любити один одного. Мир – то не є відсутність боротьби.

– Як любити тих зрадників на Сході та в Криму, які нас ненавидять?

– То не є легка справа. Але ненависть треба заступати любов'ю. Це є наше велике завдання і його можливо здійснити. Ви знаєте, приїжджають люди з Донбасу в центральні та західні області і кажуть: "О, та ті люди нас не з'їдають, вони нас не ріжуть, та то нормальні люди, такі, як ми".

Мусимо шукати те, що нас буде об'єднувати.

– Часто кажуть, що коли ми до мешканців Сходу йдемо шляхом, віддаючи і роблячи щось добре, вони думають, що ми – дурні, які не можуть себе захистити.

– Будувати треба на позитивних цінностях. Нехай собі думають, що ми дурачки, що ми помагаємо, бо нічого іншого робити не вміємо. З часом це минеться.

– Ви сказали, що нам зі Сходом треба говорити через любов. Можете пригадати якісь історії з вашого життя, або які ви спостерігали, коли любов вирішувала складні ситуації і проблеми?

– Я відразу не можу собі щось пригадати, якоїсь такої конкретної ситуації.

Наприклад, в житті родинному – так, де люди, скажімо, загналися, а пізніше передумали, подали один одному руку, перепросили один одного і почали йти спільними силами далі.

Любов – це є бажання робити добро ближньому. То не є тільки почуття. Це є бажання робити другому добро.

І на тому також базується мир. Не можна будувати мир без любові. Як я не бажаю другій людині добра, не люблю її, то як я можу робити з нею мир? Миру не буде.

– Зараз ми, наприклад, подаємо Сходу руку, але вони нас не чують.

– То трагедія. Тому немає миру. Мир мусить бути двостороннім. Як і любов є завжди двостороння справа.

Треба терпеливо старатися людей переконувати, що ми їх любимо, що ми бажаємо їм добра не тому, щоб мені було добре – а щоб їм було добре.

– Людей сковує страх щось зробити, щоб потім не отримати за це покарання, або це буде провал. Ви кажете, що треба робити, робити й робити. Як боротися з цим страхом?

– В 1941 році Японія напала на Америку. Тоді президентом Америки був Рузвельт. Він не мав права декларувати війну, мусив мати підтримку Конгресу. І він звернувся до нього з промовою.

У тій своїй промові він сказав дуже цікаве речення: **"Того, чого ми мусимо найбільше боятися, – то є страх"**.

Те ж, що і в нас. Ми мусимо перестати боятися, жити в страху. Це залишок радянської ментальності. Чим контролювали нарід? Страхом. Мовляв, "поїдеш на Сибір, підеш до в'язниці". Усе те було побудовано на страху.

А тепер ми мусимо не дати себе опанувати страхом. Це є великим завданням.

– Як Ви особисто боролися зі страхом, і коли Вам було справді страшно?

– Богу дякувати, не можу сказати, щоб я був колись у такій трагічній ситуації. Нині я вже старий чоловік, то вже маю мало страхів.

Я тут не можу багато говорити з власного досвіду, бо не мав таких критичних моментів. Але я собі так уявляю те, що я чув від других, мав нагоду побачити.

Знаєте, що треба усвідомити? Як каже наша приповідка: "У страху великі очі".

То значить, що ми маємо тенденцію прибільшувати небезпеку і більше страшитися, ніж треба. Одне слово, мені здається, треба застановлятися – чи направду є причина боятися, чи є підстава для страху.

– Вам у житті натхнення щось робити давала віра в Бога. Що іншим людям може давати натхнення?

– Віра в Бога – це не є щось виключне, тільки бажати, як бачити людину, якій потрібно щось, то ви любите людину, хочете зробити їй добро.

Пам'ятаєте, яка Божа найважливіша заповідь? Любити Бога і любити ближнього, як самого себе. Чому ми не любимо ближніх? Бо ми не любимо себе.

Що значить любити себе? То значить – розуміти свою власну гідність.

Хто я є? Божа дитина. Як я, так і кожний інший, дістав дар життя, покликання, таланти. Отже, коли я усвідомлю, хто я є, то я собі кажу: "Якщо я є такий, то і він є також такий. Чим він є інакший від мене?"

Так само, як я є Божа дитина, так само і він чи вона є Божі діти. І я хочу, щоб як Бог мене сотворив і мені дав всі ті речі – то так само дав іншому. Кожному, хто живе, дав дар життя. Немає іншого джерела, як від Бога. І як я дістав, то так само хтось дістав.

А якщо я дістав, то чому? Бо Бог мене любить. А як він дістав, то значить, що Бог і його любить. Бо інакше би він не існував.

І в тому полягає любов до ближнього. Щоб любити ближніх, треба любити себе.

ПРО ІСТОРИЧНИЙ ШАНС

– Що змінилося в країні, в людях за ці 25 років?

– Мабуть, краще замість "що змінилося" сказати "що змінялося". На мою думку, замало змінялося.

Основні прикмети суспільного життя, на жаль, залишалися такими ж – практичний матеріалізм. Люди хотіли ставати багатими, а хто вже був дуже багатим, хотів керувати всім.

Люди не мали ініціативи щось робити самі, а радше чекали, що хтось щось для них зробить і дасть. Мене дуже вражав такий підхід до справи.

Під час другого Майдану народ раптом почав думати для себе, діяти для себе, не чекаючи, що влада щось зробить. Відчули, що влада їх зрадила.

Але сьогодні ми ще не повністю позбулися тієї ментальності, що "влада має нам все подбати". То комуністичне, що партія, влада і держава вам все дадуть, а ви тільки будьте покірними громадянами.

Я досить часто спілкуюся з молодими людьми, і моє враження таке: молоді люди починають прозрівати, розуміти, що вони мусять працювати, що нічого не прийде само по собі

– Чи вважаєте Ви, що зараз в Україні такий момент істини, така історична вилка в тому, чи буде країна далі, чи не буде?

– Я бачу сьогоднішню ситуацію дуже оптимістично. Чому? Ми прожили сотні років різної окупації. Але найгіршою була окупація Радянського Союзу: тоді дуже послідовно старалися створити на місці християнської людини – радянську. Їм не вдалося знищити нас, але завдали глибоких ран.

В 90-х роках ми стали незалежною державою, але все ще були дуже-дуже під впливом радянського режиму.

Я б сказав, лише другий Майдан став для нас зворотним пунктом – ми ступили на шлях незалежності.

Не можна забувати, що ми всі колись були молодими і про нас також старші казали, що ми нічого не варті, бо не такі, як вони. Якраз навпаки – молоді люди назагал є ідеалістами, бажають кращого. Тільки часто ми залишаємо їм такий світ, в якому нелегко жити.

Демократія – це пошана до гідності людей.

Еліта – це люди, які відзначаються життєвою мудрістю. Мудрість полягає не тільки в знаннях, бо хтось може мати великі знання, а не бути мудрим. Мудрість – це здатність побачити дійсність в її контексті, цілісно.

Любов до України – це прекрасний слоган. Можна говорити палкі слова про любов до України: це ні до чого не зобов'язує. А любити треба українців, жителів цієї країни – це є любов до України.

Патріотизм, який вчить ненавидіти будь-кого, не є християнською чеснотою. Треба любити своє, бути готовим навіть віддати за це своє життя, але не робити цього коштом іншої людини.

Те, що я люблю своїх батька і матів, бабусю і дідуся, сина і дочку, братів і сестер, не означає, що я можу ненавидіти сусіда. Любов до родини не звільняє мене від пошани до мого ближнього, а радше навпаки, змушує мене замислитись, що він

Я не кажу, що ми вже осягнули все, а радше, що ми на порозі великих змін на краще.

– За 200 років окупації було багато моментів, коли українці мали історичний шанс, але вони його втрачали. Чому зараз Ви оптиміст? І як не втратити цей шанс?

– Можливість стратити є завжди. Згадайте визвольні змагання – держава проіснувала кілька років, але не втрималась.

Як мені бачиться, сталося поважне потрясіння, якого не бувало перед тим. Цим разом мені здається, що у нас шанс дуже великий.

Гузар. Вибрані цитати

Моє велике бажання – бути людиною. Багато зустрічаю осіб, але мало серед них людей у повному значенні того слова. Зустрівшись з такою людиною, ви відходите від неї кращим.

Ніхто не змушений робити зла. Ми завжди можемо навіть у найгірших обставинах робити добро.

Справжня, остаточна перемога стане можливою, якщо ми всі в повному значенні цього слова будемо поводитись як належить людям. Всі інші перемоги є лише частковими або уявними і ніколи не приносять справжнього миру.

Любов – це бажати ближньому добра і бути готовим цю свою зичливість, свій позитивний намір окупити навіть якоюсь жертвою, так би мовити, якоюсь незручністю чи труднiстю для себе.

Християнин – це не ангел, а людина, яка вірить і змагається.

Бути настоятелем – це не тільки почесть. Це колосальна відповідальність. Чому? Бо людина – навіть дуже освічена – потребує певного проводу.

Використання Церкви у виборчих перегонах – це двосічний меч. Коли Церква піддається спокусі пристати до якогось кандидата, то завжди програє. Йдеться не тільки про нашу країну, а про весь світ. І добре, що програє, – бо це вчить.

має свою родину, такий, як і я, і йому треба віддати належне. Не можна любити своїх, кривдячи чужих. У цьому полягає справжня християнська любов.

Людям, які не виховані в демократії, дуже подобаються короткі, швидкі і навіть насильні розв'язки.

У світі було б набагато менше зла, якби всі, хто має владу, розуміли, що в їхніх руках прекрасний спосіб служити іншим людям.

Не гроші є злом, а їх ужиток. Мало хто вміє бути багатим. Часто багатство людину не тільки спокушує, а й значною мірою руйнує.

Багатство не є лихом, а небезпекою. Той, хто вміє дати собі раду з тою небезпекою, може робити великі і добрі діла.

Я, дитина війни, бачив на власні очі, як дуже багаті люди за одну мить ставали злидарями. Це дуже сильна наука.

Щоб бути підприємцем, треба мати відвагу. Адже це ризикована справа. Та й загалом, аби робити щось добре, треба мати внутрішню духовну силу, щоб у випадку невдачі – витримати, не дати себе підкорити.

На мою думку, не треба бути генієм, аби довести, що українці і росіяни – різні народи.

Справжній відпочинок дає людині можливість відновити сили, щоб вона могла добре працювати. Бо безперестанку працювати – означає нищити здоров'я, а нищити здоров'я – гріх.

Людина дістає певні дари, і вона повинна мати сміливість бути собою.

Свобода – це можливість робити добро.

Люди відвикають мислити – це фундаментальна проблемою. Проблема завжди в людині, а не в Інтернеті.

Якщо між людьми існує суперництво – це не означає, що між ними не може бути любові та пошани.

Галина ТИТИШ, Павло ШЕРЕМЕТ,
УП
Фото Дмитра Ларіна

ДО 110-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ПИСЬМЕННИКА І ГРОМАДСЬКОГО ДІЯЧА ІВАНА БАГРЯНОГО

ЛЮДИНА, ЯКА БУЛА НАД ПРІРВОЮ

Життя і творча доля Івана Багряного, талановитого прозаїка, поета, драматурга, публіциста, портретиста і політичного діяча незвичайна. Йому довелося пройти через катівні НКВС і не втратити людської гідності, а залишитись в пам'яті народу одним із провідних патріотів України. Своєю творчістю і діяльністю він став чи не найвидатнішою особистістю в Україні та на еміграції.

Іван Багряний (справжнє ім'я: Лозов'ягін Іван Павлович (також: Лозов'яга); народився 19 вересня 1906, м. Охтирка, Харківської губернії в сім'ї маляра. Мати Івана Євдокія (Кривуша), походила із заможного селянського роду з села Куземин біля Охтирки. У сім'ї, крім Івана, виховувалися також син Федір і дві дочки – Неоніла та Єлизавета. В м. Охтирці 1923 р. Іван успішно закінчив церковно-парафіяльну школу. Далі вчився в технічній школі слюсарства, продовжував навчання в технічній школі, де вивчав слюсарське ремесло, потім студіював у Краснопільській школі художню кераміку. З молодих років любив подорожувати по Україні, побував на Донбасі, в Криму і на Кубані. З 1925 р. Іван працював у Кам'янці-Подільському ілюстратором у газеті «Червоний кордон», де друкував свої перші вірші. Незабаром під псевдонімом І.Полярний видав в Охтирці невеличку збірку «Чорні силуети: П'ять оповідань». В оповіданнях описав свої враження від побаченого й пережитого під час подорожей по Україні. У 1926 р. студіював в Київському художньому інституті (КХІ), але через переслідування йому не вдалося закінчити студії. Під час студій вступив до літературної спілки «Плуг» та належав до опозиційного літературного об'єднання МАРС («Майстерня революційного слова»). Тут Багряний мав змогу познайомитися з такими видатними митцями слова, як з Євгеном Плужником, Борисом Антоненком-Давидовичем, Григорієм Косинкою, Тодосем Осьмачкою та іншими, які згодом були репресовані комуністичним режимом. Саме в цей період Іван Багряний став активно працювати і друкувати свої твори в журналах «Глобус», «Всесвіт», «Життя й революція», «Червоний шлях» та в інших. В цьому періоді він видав такі збірки віршів, як «До меж заказаних», поеми «Монголія», «Вандея», «Газават», п'єсу «Бузок» про графоманів тощо. З юних років він надзвичайно любив читати. Улюбленою його літературою були твори Тараса Шевченка, Володимира Винниченка, захоплювався памфлетами Миколи Хвильового і з приємністю читав Байрона.

У 1929 році за власні кошти Багряний видав віршовану поему «Ave Maria», яка була цензурою заборонена й вилучена з книготоргівлі. А відтак 1930 р. Багряний видав історичний роман у віршах «Скелька», в якому розказав про повстання у XVIII ст. проти свавілля московських ченців монастиря, де активно настроєні селяни спалили монастир, тим протестували проти національного гноблення. За його революційні погляди 16 квітня 1932 року у Харкові енкаведисти Багряного заарештували. Звинувачували письменника в контрреволюційній агітації проти радянської влади, що висловлена в таких його творах, як поема «Ave Maria», історичний роман «Скелька», поеми «Тінь», «Вандея», «Гутенберг», соціальна сатира «Батіг». В цьому антиукраїнському репресивному періоді чудом він не був розстріляний. 25 жовтня 1932 року був засуджений на три роки до таборових поселень Далекого Сходу, де відбував покарання 1932–1937 рр. Звідси Багряний рішив втекти в Україну, але під час втечі його зловили чекісти і засудили додатково на 3 роки позбавлення волі. Заслано його тим разом до табору БАМТАБу. Пережив він там неймовірні принизливі тортури і додаткові оскарження. Його навіть звинувачено в керівництві націоналістичним контрреволюційним рухом в Україні проти радянського режиму. Тих надуманих оскаржень І.Багряний навіть під терором відмовився підписувати. В кінці квітня 1940 року прийнято постанову, в якій зазначалося, що всі оскарження проти Багряного він вже відбув, а інші оскарження не є доказово підтвердженими. Хворого Багряного було звільнено з ув'язнення, і він повернувся в Охтирку. Тут Іван Багряний написав роман «Сад Гетсиманський», в якому відобразив автобіографічні подробиці – арешт, тортури, втечу із заслання тощо. До речі, в Охтирці він створив олійну прекрасну картину «Охтирський Покровський собор», де був він охрещений. Картина була виконана для заробітку, сім'я перебувала в складних матеріальних умовах, нині ця картина зберігається в музеї. Тут Багряного застала радянсько-німецька війна, він зразу рішив вступити в українське підпілля і передислокувався до Галичини. Іван Багряний в підпіллю працював у референтурі пропаганди, писав пісні на патріотичні теми, статті різноманітного характеру, малював карикатури й плакати агітаційного призначення і по своїх змогах займався літературою творчістю.

Як відомо, Багряний також разом з наддніпрянцем Кирилом Осьмаком, галичанином Романом Шухевичем та іншими брав участь у створенні 11–15 липня 1944 р. Української Головної Визвольної Ради (УГВР) як тимчасового парламенту України, був співредактором в опрацюванні її документів. А крім того, ще під час війни, 1944 року, написав поему «Гуляй-Поле» та один із найталановитіших творів – роман «Звіролови» (згодом відомий як «Тигролови»). За згодою проводу УГВР в 1945 р. Багряний пішов на Захід в еміграцію через «оунівське підпілля», де виконував важливі дипломатичні і літературно-політичні завдання.

Тут варто пригадати, що Іван Багряний був два рази одружений. Його перша дружина – Антоніна Зосімова, з якою мав двоє дітей: Бориса і Наталю. А на еміграції одружився вдруге з Галиною Тригуб (родом із Тернопільщини) і в них також було двоє діте: Нестор і Роксолана. Галина Тругуб створювала догідні умови мужеві і для творчої, і для громадської праці в діаспорі. Вистарчить пригадати, що в 50-х роках Іван Багряний був запрошений об'єднанням «Слова» на з'їзд українських письменників в екзилі Американського континенту. Після з'їзду, на якому письменник виступив з палкою промовою, виконуючи насамперед обов'язки очільника Української Національної Ради, принагідно об'їхав низку міст США й Канади, де виступав із доповідями на теми: «Батьківщина і ми», «Українська молодь та Українська держава», «Література в кайданах (під совєтами)». На його доповіді приходило від 300 до 1000 слухачів. У всіх містах Багряний мав також інші, окремі зустрічі – з громадськими й політичними організаціями та їхніми очільниками. Варто відмітити й те, що скрізь Багряного приймали голови міст – на його честь навіть вивішували синьо-жовті прапори. У деяких містах на знак особливої пошани високому гостеві вручали символічний ключ або пам'ятну грамоту. Він мав зустрічі з журналістами, дав близько двох тисяч автографів на власних книжках – українською та англійською мовами, що їх приносили читачі на віча й зустрічі, виступав по радіо і на американському телебаченні. Письменник здійснював феноменальну інформаційну місію щодо України і тероризму в СРСР. На початку шістдесятих років минулого століття під знаком зорі Багряного розвивалися антикомуністичні

рухи в Україні і діаспорі. Можемо сміло сказати, що Багряний був предтечею шістдесятників. Говорять, що Багряний був посланий Україні від самого Всевишнього. Його твори мало сказати захоплюють, вони просякнуті мистецтвом вислову, щирістю і переконливістю в правдомовності. Головне, що твори письменника були перекладені на англійську мову. Наклад роману «Тигролови» англійською (понад мільйон примірників!), а також видавано німецькою, голландською мовами. 1961-го року вийшов у Парижі роман «Сад Гетсиманський» французькою – «Le jardin de Gethsemani». Тоді О.Солженіцин тільки почав писати «Архипелаг ГУЛАГ». Громадськість української діаспори США і Канади цілком заслужено висунула творчість І.Багряного на здобуття Нобелівської премії. Але з підірваним у сталінських катівнях здоров'ям письменник передчасно, на 57-ому році життя, помер.

Якщо загально осмислити, яку колосальну роботу було зроблено багрянівцями у вільному світі, зокрема на американському континенті у половині 1950-х років, то, мабуть, ніхто до нього і після нього такої усвідомлюючої роботи не перепровадив. Вистарчить прослідкувати журнал «Бористен», який видається в Дніпропетровську (тепер Дніпро) Фіделем Сухоносом, в якому вміщено ряд цінних статтей про колосальну працю Багряного і про її непроминаючу цінність і в наш час. Пригадаймо за обсягом понад тисячу сторінок, з численними ілюстраціями двотомна праця англійською мовою «The black deeds of the Kremlin» – «Біла книга про чорні діла Кремля». Тут чи не вперше було зібрано документальні розповіді, свідчення про Голодомор 1933 року та репресії московських більшовиків в Україні. (Підготовкою видання керував колишній соловецький в'язень, сподвижник Івана Багряного Семен Підгайний.) Цей двотомник було вислано всім представникам Організації Об'єднаних Націй, президентам і главам урядів, різним міністерствам, посольствам, сенаторам та парламентарям, університетам, бібліотекам країн Заходу. Те видання без перебільшення можна назвати епохальним, бо саме відтоді західні політики й дослідники (Роберт Конквест, Джеймс Мейс та ін.) по-справжньому заговорили про смертельну небезпеку багатомільйонній українській нації з боку окупаційного московського режиму. Ця праця переконала, що большевицька Росія своїми методами на штиках несе світові. Багряного скромна брошура це програмний памфлет «Чому я не хочу вертатись до СРСР?», в якій описано комуністичне насильство, тортури, приниження людини.В 1948 р. вже на еміграції Багряний заснував Українську революційно-демократичну партію (УРДП) і відтоді цілих 17 років – до самої смерті редагував газету «Українські вісті». Письменник був головою Виконавчого органу Української Національної Ради і заступником президента УНР. Його творча спадщина багатогранна за формою і за кількістю. За оцінками західних дослідників кількість творів Івана Багряного перевищує 50 поважних видань, в яких письменник геніально і майстерно відзеркалив тортури в комуністичній займанщині і страхіття воєнних подій. Юзеф Лободовський твердить, що «Сад Гетсиманський» перевершує силою вислову все, що дотепер на цю тему було написано, з другого ж боку є виразним свідченням глибокого гуманізму автора, що на самому дні пекла зумів побачити людські прикмети навіть у найозвіріліших осібняків». З черги Юрій Шерех вважає, що роман «Тигролови» є утвердженням жанру українського пригодницького роману, – черги «Маруся Богуславка» – перша книга роману «Буйний вітер» (Мюнхен, 1957), «Людина біжить над прірвою» (посмертно, Новий Ульм – Нью-Йорк, 1965) та ряд інших творів письменника засвідчують його високий творчий талан.

Безперечно Багряний є лідером цієї епохи, його дружні взаємини з Уласом Самчуком, Василем Баркою та іншими засвідчують, що був він споріднений з «Розстріляним Відродженням», до якого, з незрозумілих мені причин, Юрій Лавріненко не включив його творів. Творчість Багряного – це боротьба з московським більшовизмом, російським фашизмом, тим паче був він змушений опинитися в еміграції. Довелося йому жити в Баварському місті Новий Ульм (Західна Німеччина), де створив сильний осередок українського культурного відродження. Тут успішно діяла заснована ним масова УРДП з видавництвом «Українські вісті» та однойменною газетою. За його ініціативою вже на початку 1950 року колишні наддніпрянці (а саме вони здебільшого й становили багрянівську УРДП), які масово рушили з Німеччини до США, головним чином до Нью-Йорка, Філадельфії, Чикаго, Детройта, в коротці створили ДОБРУС (Демократичне об'єднання бувших репресованих українців з-під совєтів), ОУРДП (Об'єднання українців революційно-демократичних переконань), ОДУМ (Об'єднання демократичної української молоді), товариство сприяння Українській Національній Раді, православну парафію Св. Покрови у Філадельфії... І все це відбувалося надзвичайно швидко, з ентузіазмом, з величезною самовідданістю й жертовністю. Незадовго до смерті письменника, а саме до 1963 року, з'явилася політично заангажована публіцистична книжка-пасквіль «На літературному базарі». Поезія, проза і публіцистика Івана Багряного», всі ці твори і їхні рецензенти позитивно оцінює творчість письменника. У тому ж 1963 р. філія Об'єднання демократичної української молоді (ОДУМ) в Чикаго розпочала акцію за надання Нобелівської премії Іванові Багряному, але його несподівана смерть перешкодила в їхніх намірах, до офіційного висуненню Багряного на цю нагороду.

Помер Іван Багряний 25 серпня 1963 року і похований з почестями у місті Новий Ульм (Німеччина) на цвинтарі, при вулиці Ройттір (Neu-Ulmer Friedhof, an der Reuttier Str.). Могила Івана Багряного – перша могила ліворуч від входу на цвинтар, що навпроти вул. Фіннінгер (Finninger Str.). Автор надгробного пам'ятника відомий скульптор Лео Молодожанин. Щойно після відновлення Української держави 1992 року Іванові Багряному посмертно присудили Шевченківську премію за романи «Сад Гетсиманський» і «Тигролови». В 1996 році засновано Фундацію імені Івана Багряного і в тому ж році, з нагоди 90-річчя від дня народження письменника, засновано літературну премію імені Івана Багряного. Серед її перших лауреатів був Іван Дзюба. Вшановуючи заслуги письменника, видано в 2007 р. ювілейну монету з візерунком Багряного. На будинку культури в Охтирці встановлено Меморіальну дошку Іванові Багряному. На його честь також названо 87-й курінь УПЮ імені Івана Багряного. Понад то вищезгаданий щомісячник «Бористен» (представництво Фундації Багряного на Січеславщині) заснував Відзнаку імені Івана Багряного. В 2016 році нагороду присуджено: Івану та Марусі Гнип (Каліфорнія, США) – українським меценатам за багаторічну доброчинну діяльність в Україні та діаспорі. Зокрема, відзнаку Фундація надає на підтримку творчо обдарованої молоді.

Ярослав СТЕХ

ПОДВИЖНИКИ НАЦІЇ

ПОСЛАНЕЦЬ З ПАСІОНАРНИХ 90-ИХ РОКІВ

Закінчив юнак Львівський політехнічний інститут, електрофізичний факультет. «Найпрекрасніша пора в моєму житті – студентські роки», як згадує сам пан Василь. Далі скерування до Тамбовської області, на щастя недовге, згодом можливість бувати у відрядженнях у багатьох містах колишнього Союзу. Після одруження осів у Львівському дослідному радіотехнічному інституті (ЛНДРТІ). Написав десятки наукових праць, отримав 25 авторських свідоцтв за винаходи. Захистив дисертацію у Московському авіаційному інституті (1986 р.).

Одружився з однокласницею Наталією Тимчій, що закінчила хімічний факультет Львівської політехніки, згодом була активною у боротьбі за незалежність України у 1988-90-х роках. «В жилах моєї дружини тече кров трьох знаних українських родів», – пише автор спогадів. За України він матиме змогу глибше поцікавитися тими родинними зв'язками – і, можливо, звідси починається Василь Шпіцер як дослідник й історик. У співавторстві з істориком Володимиром Морозом видав книжку «Крайовий Провідник Володимир Тимчій-«Лопатинський» (Львів, Афіша, 2004, – 256 с.), розвідку «Триразовий правитель Львівськиої Архідієцезії» про отця митрата Андрія Білецького (Дзвін, №11, 12, 2008) та ін.

У 1990-1994 рр. він міський голова Львова, депутат та член президії Львівської обласної ради. Згадана книга «Рікою пам'яті» власне про ці перші роки нашої незалежності. Жоден дослідник історії цього часу не має права оминути тих спогадів, бо вони не тільки всеохопні, об'єктивні, ретельно задокументовані, але й вражаюче чесні.

Не має часу пан Василь на відпочинок. Зараз він працює заступником голови Конгресу Українських Націоналістів у Львові, усвідомлюючи, що традиція нашої національної революції, зокрема представників його родини, не сміє перерватися. До того ж він активно і мудро, як публіцист, відгукується на злобу дня у періодиці.

Син Юрій успадкував його громадянські чесноти.

Його характер як громадського діяча, його життєпис чудово передано у вступній статті до книги спогадів. Зокрема, хочеться навести такий уступ із неї: «Не сховався у затишній віллі на Лазурованому побережжі (не нажив жодних кам'яниць), не збудував ресторанів і готелів на розорених цвинтарях, не приватизував поруйновані заводи чи аварійні будинки в центрі міста й іншим не давав це робити. Постає як посланець з далеких пасіонарних 90-х років, про які нині, у часи тотальної комерціалізації, масового фарисейства й лукавства, згадуємо з ностальгією.

Щодня сідає за робочий стіл і творить словосмисли, не чекаючи на натхнення, власним досвідом твердо переконаний, що воно приходить винятково до тих, хто тяжко працює… Наче прикутий до галери невільник. Віддає себе творчості сповна, бо знає достеменно: якщо не він, то хто?

Наповнив сірі будні радістю творення…» (Олександр Масляник).

Справді, такого, сповненого шляхетністю духу, вірою у нашу перемогу, спокійного і товариського зустрічаємо пана Василя на вулицях міста, на громадських зібраннях, у церкві чи навіть на каві.

Подаючи цю лаконічну біографію Автора книжки «Україна і «московское время», я б радо долучив складену у родині «Коротку довідку про предків» – це доволі повчальна сторінка в нашій історії родів: якщо є на що опертися, то не уникаймо цього.

Ігор КАЛИНЕЦЬ

Закінчення. Початок на 4-й стор.

Василь ШПІЦЕР

Коротка довідка про предків:

Василь ШПІЦЕР – предок у 8-му коліні. Оселився у селі Нижня Лукавиця Стрийського району Львівської області наприкінці XVIII-го століття.

Отець Семен ШПІЦЕР (брат Прокопа, діда Василя) – отець-крилошанин, парох села Солукова, Долинський декан, заслужений військовий священик у чині майора. Служив у 55-му полку австрійської армії, в якому воювали Українські Січові Стрільці. Нагороджений державними відзнаками: 1) Лицарським хрестом ордена Франца-Йосифа з воєнною декорою і мечами – за доблесні вчинки, 2) Срібним духовним хрестом заслуги ІІ кл., 3) Karl-Truppen Kreuz-ом – за перебування в окопах більше трьох місяців, 4) Почесним хрестом ІІ кл. Червоного Хреста, 5) Медаллю ранених, 6) Ювілейним хрестом з 1908 року, я. в. (Лицарський хрест ордена Франца-Йосифа з воєнною декорою і мечами належав до високих нагород Австро-Угорської імперії. Першим українцем – кавалером лицарського хреста Франца-Йосифа став Ярослав Окуневський – адмірал, головний лікар, начальник Головної медичної служби імператорського й королівського військово-морського флоту Австро-Угорської імперії. Удостоївся цієї високої нагороди й Іван Павлович Пулюй – український фізик і електротехнік, винахідник, організатор науки, громадський діяч, перекладач. Кавалером лицарського хреста Франца-Йосифа став і Володимир Залозецький – перший головний хірург Буковини, учасник російсько-турецької війни 1776–1778 рр.).

Орест ШПІЦЕР (син отця Семена) – один із засновників Стрийського «Пласту».

Юрій ШПІЦЕР– «РОМКО» (син отця Семена) – вояк УПА з 1943 по 1953 рік. Пропав безвісти.

По лінії дружини Наталії предками були Тимчії, Садовські, Білецькі, серед них:

Володимир ТИМЧІЙ-«ЛОПАТИНСЬКИЙ» (1911-1940) – Крайовий Провідник Організації Українських Націоналістів на Західноукраїнських землях в 1939-1940 рр. Героїчно загинув у бою з енкаведистами в селі Устиянів, що біля Устриків Долішніх.

Михайло ТИМЧІЙ – рідний брат "ЛОПАТИНСЬКОГО", батько Наталії, закінчив Краківський університет, працював учителем у Стрийській СШ № 5.

Степан ТИМЧІЙ (1914–1939) – член ОУН, учасник війни за Карпатську Україну. Замордований у польській військовій частині під Стриєм.

Теодор ТИМЧІЙ – «АРКАС» (1916–1946) – член ОУН, вояк УПА, загинув смертю героя у бою з енкаведистами.

Степан САДОВСЬКИЙ – дідусь Наталії Тимчій по материнській лінії – належав до древнього українського шляхетського роду гербу "Драгомир" (герб заснований 1109 року).

о. Лев БІЛЕЦЬКИЙ (предок Наталії у 8-му коліні) – парох села Шманьківці Чортківського деканату.

о. Василь БІЛЕЦЬКИЙ (син о. Лева) – парох села Гірне, а потім – с. Гузіїва Болехівського деканату.

о. Андрій БІЛЕЦЬКИЙ (внук отця Василя, брат Степана – прадіда Наталії) – митрат, папський прелат, генеральний вікарій (протягом 25-ти років – перший заступник митрополита Андрея Шептицького) і офіціял української католицької митрополичої капітули у Львові, тричі правив Львівською Архідієцезією.

о. Микола БІЛЕЦЬКИЙ (брат митрата Андрія Білецького) – Долинський декан, парох с. Пациків.

Розалія БІЛЕЦЬКА (сестра прадіда Наталії Тимчій Степана Білецького) – бабуся Степана БАНДЕРИ.

ПОЗИЦІЯ

ЗАЯВА

Українського інституту національної пам'яті з приводу нищення українських могил на території республіки Польща

В час збройної агресії Російської Федерації проти України, Республіка Польща стала одним з тих сусідів, який чітко засвідчив свою повагу до суверенітету України та недоторканості українських кордонів. Протягом цих складних років, ми завжди відчували дружнє плече сусіда та міжнародного партнера. Не лише польська держава, але й ціле польське суспільство продемонструвало бажання розбудовувати мір двома народами взаємини на засадах взаємоповаги і добросусідства.

Однак поряд з офіційною позицією державної влади Республіки Польща ми спостерігаємо розгортання небезпечної тенденції, що загрожує реалізації політики добросусідства, руйнує позитивні напрацювання між двома урядами та інститутами громадянського суспільства.

З моменту вторгнення Збройних сил Російської Федерації на територію України, в Польщі була розгорнута кампанія нищення українських військових пам'ятників і могил. Спершу ми спостерігали окремі акти вандалізму: нанесення ксенофобських написів, обливання монументів фарбою тощо. Зазвичай такі дії вчинялись невідомими вночі і в подальшому не розслідувались польськими правоохоронними органами. Однак згодом подібного роду дії набули масового та зухвалого характеру. Лише в період 2014 по 2016 рр. на території Республіки Польща було скоєно щонайменше 14 актів вандалізму щодо українських пам'ятників та місць поховань:

2014 рік

1. на греко-католицькому цвинтарі в с. Молодичі Ярославського повіту Підкарпатського воєводства сплюндровано пам'ятник українській громаді села.

2. осквернено символічну могилу вояків УПА у Грушовичах Ярославського повіту Підкарпатського воєводства.

3. повторний акт вандалізму у Грушовичах.

4. втретє осквернено символічну могилу вояків УПА у Грушовичах.

5. у селі Вербиця Томашівського повіту Люблінського воєводства пошкоджено пам'ятний знак на увічнення українських жертв комуністичних репресій, нанесені написи ксенофобського змісту.

2015 рік

1. осквернено пам'ятний знак воякам УПА на горі Монастир біля с. Верхрати Любачівського повіту Підкарпатського воєводства.

2. осквернено пам'ятний знак воякам УПА у с. Молодичі Ярославського повіту Підкарпатського воєводства.

3. пошкоджено пам'ятний знак загиблим українцям у с. Радружі Любачівського повіту Підкарпатського воєводства.

4. осквернено пам'ятний знак воякам УПА у с. Білосток Грубешівського повіту Люблінського воєводства.

5. пошкоджено пам'ятник на символічній могилі вояків УПА у Грушовичах Підкарпатського воєводства.

6. частково знищено український пам'ятник жертвам комуністичних репресій на горі Монастир біля с. Радруж Любачівського повіту Підкарпатського воєводства.

2016 рік

1. 5 березня 2016 р. знищено частину пам'ятника, що присвячений українській громаді села у Молодичах Ярославського повіту Підкарпатського воєводства.

2. 15 травня 2016 р. здійснено наругу над могилами українського військового кладовища в Пикуличах біля Перемишля. На один з надгробків прикріплено таблицю з текстом образливого змісту.

Однак останній акт ненависті щодо українських місць пам'яті привертає до себе особливу увагу. У неділю вранці, 9 жовтня 2016 р., українська меншина с. Верхрата Любачівського повіту Підкарпатського воєводства виявила акт вандалізму, скоєний на сільському кладовищі. Того ж дня голова Об'єднання українців Польщі Петро Тима повідомив, що невідомі повністю знищили пам'ятник на братській могилі 13-х вояків УПА, що розташований на кладовищі с. Верхрата.

Того ж дня польська ультраправа організація Oboz Wielkiej Polski (OWS), відома своєю співпрацею із терористичними угрупуваннями ДНР і ЛНР, взяла на себе відповідальність за вчинений акт вандалізму. Один з очільників OWS Давід Гудзєц від свого імені опублікував на відеосервісі Youtube ролик, на якому двоє чоловіків вдень знищують українське поховання, використовуючи ломи, молоти та відбійний молоток. Поширений відеосюжет супроводжується піснею ксенофобського змісту, що ображає національні почуття української етнічної меншини в Республіці Польща. Поява відеоролика, як і той факт, що зловмисники не ховаються, а вчиняють свої дії відкрито, викликала широкий суспільний резонанс в Україні.

Змушені констатувати, що акції зі знищення українських місць пам'яті в Польщі набули характеру спланованої ліквідації українського історико-культурного спадку. Відбувається свідоме затирання слідів перебування українського народу на українсько-польському прикордонні. Дотепер жоден із наведених злочинів не розкритий. Безкарність заохочує злочинців до нових, ще більш зухвалих проявів українофобії.

З огляду на зазначене звертаємось до органів державної влади Республіки Польща:

• Забезпечити прозоре розслідування всіх фактів наруги та нищення українських місць пам'яті: пам'ятників, пам'ятних знаків, місць поховань.

• У відповідності ст. 3, 4 Угоди між Урядом України і Урядом Республіки Польща про збереження місць пам'яті і поховання жертв війни та політичних репресій, негайно відновити знищені українські пам'ятники та пам'ятні знаки коштом польської сторони.

Переконані, що пошук та покарання злочинців, як і відновлення знищених українських пам'ятників, є не лише справою налагодження українсько-польського діалогу про трагічні сторінки минулого, але й справою збереження добросусідських взаємин між Польщею та Україною.

ПРАВДА КЛИЧЕ

ЗА ТЕБЕ, СВЯТА УКРАЇНО

Нестор Степанович Мизак у виданні з такою назвою продовжує розповідати про національно-визвольну боротьбу українського народу на Тернопільщині протягом майже всього ХХ століття. Отож, книга четверта.

Головний Командир УПА (1950–1954 рр.), генерал-хорунжий Василь Кук писав, що ця книга є вагомим внеском у вивчення правдивої історії боротьби українського народу за державну незалежність України, в якій полягли сотні тисяч найкращих її синів та дочок. Це настільна книга для молоді та для всіх, хто бажає Україні добра і незалежності.

Нестор Мизак присвятив цю книгу 75-им роковинам ОУН та 60-річчю Української Головної Визвольної Ради.

Автор книги «За тебе, свята Україно» висловлює надію і сподівання на те, що ще зажевріють сліди патріотів на великому шляху визвольної боротьби, що присипалися пилюкою чужої історії та ідеології. Але, на превеликий жаль, відходять у вічність останні свідки Великої Доби, а документів збереглося обмаль. З цього приводу дуже точно написав у спогадах «Зимою у бункері» Степан Стебельський, псевдо «Хрін», – командир Тактичного Відтинку УПА-24 «Маківка»: «Ми живемо і боремося, і поволі відходимо… Залишається у народі наше псевдо. Хто крився під тим псевдо, мільйони не будуть знати. Наші записки пропадають у підземеллях, криївках. Ті, хто про них знає, відходять, і все залишається таємницею нашої рідної землі. Може, колись історики схочуть за тими записками шукати, але чи по стількох роках зуміють вони щонебудь прочитати?».

Степан Мизак «За тебе, свята Україно» описує незламний дух борців, кращих синів і дочок Бучаччини, які до останньої краплі крові, до останнього подиху боролись в ім'я Незалежної України. Документи були віднайдені тут, на місці. Це були найцінніші матеріали ОУН 1941-1943 рр.

Автор книги складає велику подяку всім патріотам-активістам, які допомагали у зборі матеріалів. Дякує щиро всім очевидцям висвітлених подій.

Книга охоплює багато матеріалу про тих людей, які були в лавах Українських Січових Стрільців. В ній перелічуються їхні прізвища. Є дані про кількість полеглих на полі слави вояків УПА Бучацького повіту Тернопілля.

У книзі описано нестерпні події польської окупаційної влади. В 1938–1939 рр. тут не було жодної школи з українською мовою навчання. А тому перед людьми Бучача стало невідкладне завдання – відродити духовні цінності галичан. Будували будинки «Просвіти», біля керма яких стояли священики українських греко-католицьких церков.

Польська держава в тому часі перетворила Галичину у свій сировинний придаток. Тому і руйнувалось усе українське: і промисловість, і освіта. Школи переводили на польський лад. Будувались польські костели. І вже через якийсь десяток років в Бучацькому повіті відбулася певна зміна і в кількісному складі населення з різних національностей. Так, у повіті всього населення було 150370 осіб. З них українців 89265, поляків 50390, євреїв 10695, інших 20. Всього чужинців було 61105. У процентному відношенні українців було лише 59,4 відсотка.

Українців дуже переслідували за найменші спроби проявити хоч десь свій патріотизм. Великим центром, який сприяв духовному піднесенню у міжвоєнний період була Зарваниця, до відбудови та становлення якої долучався будівничий Української Церкви Митрополит Андрій Шептицький. Потроху зміцнювався дух патріотизму в підростаючого покоління. Велику школу життя вони отримували від батьків-патріотів вдома. Почали організовуватись просвітні товариства. Урочисто стали вшановувати дати Визвольних Змагань, висипали могили борцям за волю України, освячували їх.

З першою краплею української крові, пролитої за рідну землю, зродився великий націоналізм. Поляки в тому часі сильно катували тих людей, хто їм не підкорявся, чинили фізичні розправи над українцями. Так, у місті Тростянець поляки в 1934 році при допомозі 130 поліцаїв зруйнували могилу борцям за волю України, заарештували понад шістдесят осіб, п'ятнадцятьох засудили, зокрема, селянина Дворського – до восьми років ув'язнення. Але загальмувати процес боротьби за волю рідної Землі, де окупація західно-українських земель Річ Посполита була безсила. Надто великий патріотизм був в українців.

У другому розділі книги мова іде про московське народовбивство (1939–1941 рр.). Червона тиранія творить не менш трагічні події. Це тривало один рік і десять місяців. Але всі усвідомлювали, що розгортання національно-визвольних змагань буде дуже сильним. В краю працювала репресивна банда карателів. Енкаведисти (перевдягнені), звичайно, прислуховувалися до всього, а далі робили свої чорні справи. Це тюрми, шибениці, каторжні роботи в Сибіру. Уночі, під гуркіт моторів, після нещадних катувань, обезсилених, немічних українців вели на розстріл. Ті, хто був сильний духом, уголос прощалися з Україною, кидали у вічі катам прокляття. А хтось ішов на смерть з невимовною тугою за свою родину, свою Україну, яку любив понад усе. Не припинялась атака «чорних воронів» – автомобілів-фургонів для перевезення в'язнів.

В книзі наводяться прізвища, ім'я та по батькові людей з усіх сіл, які постраждали. Наводяться дані про всіх невинно-убієнних, які поклали свої життя на вівтар Незалежності України. Нестор Степанович Мизак знаходив ці факти і в архівах, брав їх із розповідей, світлин і листівок очевидців. Він особисто побував у всіх цих містах і селах. Де в чому посилався і на музейні матеріали, які мали точне підгрунтя об'єктивних даних.

Хай це дослідження допоможе нам глибше, ніж будь-коли, збагнути безмірно велику ціну крові, пролитої українським народом за Українську Соборну Державу.

Важливу роль автор відводить розділові про Умань, куди енкаведисти перегнали в'язнів із Тернопільщини. Так, 23-24 червня 1941 року у в'язницях Чорткова і Тернополя було розстріляно 1500 людей, 187 в'язнів було знищено при спробі вчинення бунту у дорозі. Але ці дані є дуже сумнівними. Трагічною виявилася доля ще однієї групи в'язнів Чорткова 2 липня 1941 р. З подвір'я в'язниці більшовики повели на схід 954 в'язні. Колона знесилених голодом та допитами ледь просувалася. Але конвоїри їх ще й били, підганяючи. Вбивства проводили масово. В підвалах Уманського НКВС загинуло 767 осіб, серед них 89 мешканців Бучацького повіту, в основному селяни. У книзі подається поіменний список українців Бучацького повіту, розстріляних в Умані 20–21 липня 1941 року. Наводяться всі села, є і загальний список в'язнів Чортківської тюрми, розстріляних 20–21 липня 1941 року. Зібрано світлини розстріляних.

Відновлення Української Держави Актом 30 червня 1941 року у Львові спонукало всенародне зрушення до волі: на багатолюдних вічах у містах і селах Західної України українці голосували за свою незалежну державу. Повсюдно панувало небувале патріотичне піднесення. Люди ставали у лави Української Національної Революції, боролися за свою, національну владу, свою землю, за людське життя. До цього українців закликала Організація Українських Націоналістів, і вони всім серцем відгукнулися на цей клич... Але нацисти вбачали в українцях рабів Третього рейху, а не вільний народ. Вони запроторили в концтабори провідників ОУН Степана Бандеру, Ярослава Стецька і сотні, тисячі їхніх сподвижників.

А в Україні тривала боротьба, тепер ще й з німецьким окупаційним режимом. До боротьби долучалась молодь, нескорена еліта. В них проявлялась велика ненависть до німецьких та більшовицьких загарбників. Про героїв, які віддавали своє життя боротьбі з ворогом, складають вірші. Один з них – сл. п. другові Токарю:

У нерівнім бою
Він геройськи загинув,
За віру, за правду
Він голову склав,
За небо блакитне,
За поле пшеничне,
За честь, за свободу
життя він віддав.

Складались пісні, які згодом ставали народними. Наведено фрагмент однієї з таких народних пісень, записаної автором від діда Кузьми Остап'юка, вивезеного в Сибір:

Хай нас у тюрми саджають,
Хай нас рубають у пень,
Хай нас в Сибір засилають,
Ми всії кайдани порвем…

Ми усвідомлюємо той величезний патріотизм, дух незламності нашого народу. І Леонід Полтава в 1950 році пише: «Ваш дух перед нами, як сяючий хрест, як символ нової державної ери».

Скільки їх загинуло у невільницьких таборах… Наших дідів-прадідів, братів, сестер, наших друзів… Незліченно! Такий важкий біль утрат! Неможливо спокійно спостерігати, коли зі світлин, уміщених у книзі «За тебе, свята Україно», на тебе дивляться такі милі люди, їхні очі випромінюють незгасиму іскорку життя та енергію чину. Та не судилось…, на превеликий жаль, їхні життя забрали наші вороги – через повішання, катування, вбивства – розстріли та всілякі тортури мученицькі – холодом, важкою працею на лісоповалах, у шахтах-рудниках, фізичних розправах.

Ми схиляємо в смутку перед ними свої голови. Наші герої віддали свої життя за Вільну Україну. Вони не пішли під окупацію – будь-чию. Вони відстоювали незалежну Україну ціною свого життя. Так, українці – народжені вільними. Ми завжди будемо схиляти національні прапори перед світлою пам'яттю наших дорогих героїв.

Дякуємо Нестору Степановичу Мизаку за повернення в історію України 20 тисяч героїв-вояків ОУН-УПА. Цифра – великомасштабна.

Ми маємо вже правдиву історію нашого народу. Це є наше надбання. Ми знаємо ціну Незалежності своєї держави.

А оцінюючи жахливі події московсько-більшовицьких народовбивств, здійснених у 1939–1941 рр. на території наших земель, вважаємо їх злочином проти людства.

Пам'ятаймо про жертви, про примусово виселених з рідних хат та прадідівської землі. «А кого ми не пом'янули через невідання або забуття, або через множество імен, Ти сам пом'яни, Боже, що знаєш вік і ім'я кожного, кожного знаєш від лона матері його». (З Божественної літургії Святого Василія Великого).

Шануймо пам'ять про тих людей, які в той час зазнали великих страждань і померли в муках. Царство їм небесне!

З важким болем і тривогою ми сприймаємо загибель наших сьогоднішніх героїв на сході України. Але ми свято віримо в те, що скоро виженемо того ж (!) російського окупанта-загарбника зі своєї Землі. Ми ніколи не зазіхали на чуже, але і свого не віддамо тим, хто споконвіку любить воювати. Дали б вони собі лад в своєму домі!

Хай живе невмирущий дух ОУН – УПА та всіх героїв України!

Низький уклін усім борцям за волю України!

М. КИСИЛЬОВА

ГЕНОЦИД

19 жовтня 2016 виповнилося 69 років з часу масового виселення населення Західної України до Сибіру

Про активну «радянізацію» населення, яка почалася на західноукраїнських землях в 1944 році, і супроводжувалася масовими репресіями проти «ворогів народу», йдеться в сюжеті 5.ua.

Проводячи депортації, радянська влада хотіла ослабити визвольний рух в Західній Україні, залишити ОУН і УПА без підтримки, в тому числі свіжої сили. У той же час, на офіційному рівні запевняли, що ведеться боротьба проти родичів бандитів, куркулів, а також виселяють ворогів робітничого класу.

Українців депортували у віддалені регіони СРСР, зокрема в Сибір. Тільки у Львівській області в жовтні 1944 року підготували списки на виселення 10 517 осіб. Вже в 1945 році в віддалених регіонах СРСР було більше 2 млн спецпоселенців.

Тільки за три дні, з 19 по 21 жовтня 1947 в Сибір вивезли 150 000 українців. А 21 жовтня 1947 року в добу виселили майже 80000 українців. О шостій ранку людей розбудили військові, увірвавшись в будинок. Кілька хвилин на збори, потім воза, залізнична станція і поїзд до Сибіру.

При цьому, майно виселенців конфіскували і передали в державну власність – тобто в колгоспи.

Людей розкидали по різних місцях. Кого відправили працювати на вугільні шахти, когось – у сільське господарство. Хто жив в бараках, а для кого-то новим будинком стала в'язниця. Траплялося так, що деякі сім'ї були розділені по різних таборах.

Радянській владі вдалося досягти мети. Операція «Захід» таки послабила український визвольний рух. Після десятків років заслання деякі повернулися на рідну землю, а деякі прижилися на чужій. Аж до «перебудови» мало хто знав про цю трагічну сторінку в історії України.

За матеріалами ЗМІ

УКРАЇНСЬКІ ПРОБЛЕМИ

ЧОРНЕ ЗОЛОТО: ЦІНА З РОТТЕРДАМУ, А ПОСТАВКИ ВІД ОКУПАНТА?

Наталка ПРУДКА

З настанням опалювального сезону теплові електростанції різко збільшать спалювання вугілля, а тому до 1 листопада потрібно було запасти на зиму щонайменше 2,2 мільйона тонн «чорного золота». І хоча затверджений профільним міністерством план майже вдвічі менший порівняно з попередніми роками, генеруючі компанії не дотягли й до цієї планки: на початок жовтня запасли менше 1,3 мільйона тонн.

«По факту маємо відставання графіку накопичення на 340 тис. тонн, з них 160 тис. тонн – антрациту, і 180 тис. тонн – вугілля газової групи. Але є і плюси: уряд постійно збирає штаби за участі представників Укрзалізниці. Для забезпечення стабільної роботи енергосистеми потрібно щодоби постачати на станції близько 90 тис. тонн», – так окреслив найбільшу проблему галузі головний диспетчер ДП «НЕК Укренерго» Віталій Зайченко на круглому столі з підготовки до зими.

Чому ж третій рік поспіль енергетики в пожежному режимі готуються до холодань? Здавалося б, вже й тарифи на електроенергію для всіх без виключення споживачів зросли до того рівня, коли через них стають збитковими виробники, а простий українець змушений різко скорочувати споживання, часто відмовляючись від життєво необхідних послуг. А грошей на закупівлю вугілля все одно не вистачає, а тому знову всі сподівання – на атомну енергетику?

«Нині досить значну частку електроенергії виробляють ТЕС, але вона буде знижуватися, тому що днями виходять з планових ремонтів 2 атомних енергоблоки (4-й Рівненської АЕС та 2-й Запорізької АЕС – Главком). Вже з середини лютого буде профіцит на атомну енергію – енергосистема України не зможе прийняти близько 1,2 млн кВт, цей період буде надважким для енергосистеми. Теплові енергоблоки будуть працювати вночі, можливо, навіть нижче мінімально допустимого складу енергоблоків», – прогнозує Віталій Зайченко. Перевиробництво енергії станеться взимку, а зараз осінь і на складах порожньо.

ВУГІЛЛЯ КОШТУЄ ЯК У РОТТЕРДАМІ, А ВЕЗУТЬ З РОСІЇ?

Щоб покінчити з ризикованими закупівлями антрациту з окупованої території Донбасу та розгорнути імпорт з-за меж нашої держави, наприкінці квітня Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП) ухвалила (http://nerc.gov.ua/?id=19817) постанову №721 про поетапне зростання оптової ціни на електроенергію через різке підняття ціни на вугілля. Регулятор запровадив формулу ціни «чорного золота», що передбачає прив'язку до ціни вугілля в порту Роттердама плюс вартість доставки в Україну.

Експерти порахували, що за формулою «Роттердам плюс», ціна вугілля для теплової генерації підскочила з $44 до $63, що й зумовило зростання ціни продажу електроенергії ТЕС в оптовий енергоринок. В вищезгаданій постанові № 721 визначено поквартальне зростання оптової ціни на електроенергію – на 2-й, 3-й та 4-й квартали: з травня по червень – до майже 1237 грн за 1 МВт·год (без ПДВ), на 3-й – до 1 280,28 грн, на 4-й квартал – до 1 318,69 грн за 1 МВт·год (без ПДВ).

Звісно, що зростання оптової ціни перекладається на споживачів – через застосування формули ціни вугілля «Роттердам плюс» для теплової генерації (для компаній «Центренерго та ДТЕК Ріната Ахметова) ціни на електроенергію для споживачів зросли майже на 20 відсотків.

Експертне середовище різко негативно реагує на таке рішення регулятора: чому ціну вугілля прив'язали до Роттердаму, а інші види палива не прив'язані цією ж методологією ні до яких європейських бірж. Колишній член НКРЕКП Андрій Герус зробив висновок: «Формула «Роттердам плюс» введена виключно для отримання додаткової вигоди деяким виробникам електроенергії». Кого він мав на увазі, здогадатися не складно, адже 70 відсотків теплової генерації належить ДТЕК Ріната Ахметова.

Водночас преса почала активно тиражувати сюжети про те, як співмешканка голови НКРЕКП Дмитра Вовка купила будинок під Києвом вартістю майже в $2 млн, пов'язуючи цю подію саме з введенням формули «Роттердам плюс».

Проте теплові електростанції не дуже поспішають купувати вугілля в Роттердамі, адже зовсім поруч – в окупованій зоні – воно набагато дешевше, а відтак, маржа вища. Але там стріляють, руйнують транспортні шляхи, що й спричинило відсутність вугілля на складах ТЕС в запланованих обсягах.

Довідка:

За даними Державної фіскальної служби, за 9 місяців 2016 року Україна імпортувала 11,7 млн тонн вугілля (включаючи антрацит) на суму $1,038 млрд. З Росії надійшло вугілля на суму $674 млн, США – на $147 млн, Австралії – на $69 млн, інших країн – на $148 млн.

Україна також експортувала майже 417 тис. тонн вугілля в інші країни на суму майже $35 млн (в Словаччину, Росію, Туреччину та інші країни).

З ОКУПОВАНОЇ ТЕРИТОРІЇ ВУГІЛЛЯ ДЕШЕВШЕ

Офіційна статистика не публікує дані, скільки ж вугілля ввозиться на теплові електростанції з окупованого Донбасу. Але цілком очевидно, що саме дилема – купувати дешевше вугілля в окупованій зоні чи завозити більш дороге паливо з інших країн, спричинила невиконання і без того заниженого плану зимових запасів.

«Диверсифікація поставок вугілля цього року, як і минулого, почалася фактично з осені – перші поставки антрацитового вугілля з Південно-Африканської Республіки (ПАР) сталися лише в кінці вересня. Першою була генеруюча компанія «Центренерго». Компанія ДТЕК замовила вугілля з ПАР пізніше. Хоча диверсифікацію потрібно було починати відразу після закінчення минулого опалювального сезону – тоді необхідно було заключати контракти з ПАР чи з іншими регіонами, де є такевугілля», – вважає Віталій Зайченко.

Створені для диверсифікації поставок вугілля умови не спрацювали, тому уряд та профільне міністерство в режимі пожежогасіння рятують процес підготовки до опалювального сезону. Водночас споживачі платять завищені ціни на електроенергію і живуть в очікуванні 5-го етапу, вірогідно останнього, підвищення тарифів у 2017 році.

«Коли для теплової генерації змінили принцип тарифоутворення, то голова НКРЕКП Дмитро Вовк сказав, що це потрібно для забезпечення автономності поставок вугілля від зони АТО – це прозвучало як аргументація, чому вводиться цей «Роттердам плюс доставка», – заявив Андрій Герус на вищезгаданому круглому столі, наголосивши на тому, що генеральний директор ДТЕК (Максим Тимченко – Главком) також вітав перехід до формульного ціноутворення і обіцяв, що «ми з цим будемо працювати».

Дійсно, якщо споживачі платять за послуги, то виробники повинні виконувати свої зобов'язання, серед яких – забезпечення зимових запасів вугілля на ТЕС. «Що відбувалося, якщо проаналізувати ситуацію з весни. Перший досить високий тариф для теплової генерації був встановлений у квітні: тоді зробили деякі фокуси з дотаційними сертифікатами і тариф став 1,2 грн за кВт-год. Водночас всі розуміли, що поставки вугілля із зони АТО не відповідають елементарним вимогам безпеки. Тому встановлений у квітні тариф вже забезпечував тепловій генерації технічну можливість імпортувати вугілля – тоді воно було дешевшим – $50 доларів за тонну антрациту. Тоді компанії могли імпортувати, якщо вони дійсно хотіли диверсифікувати свої поставки.Але цього не зробили», – зауважив Андрій Герус.

Згодом вугілля подорожчало і теплова генерація заявила про необхідність підвищення тарифу на електроенергію. «Але якщо менеджмент не зробив вчасно рентабельні закупівлі, то це не проблема споживачів. Це проблема менеджменту компаній», – стверджує Андрій Герус. Але регулятор почав нарощувати тариф: якщо в червні тариф для ТЕСбув 99 коп за кВт-год, то в липні він подорожчав до 1,07 грн, в серпні – до 1,16 грн, а на кінець вересня вже перевищив 1,3 грн.

Експерти прогнозують, що під кінець року оптовий тариф для теплової генерації зросте до 1,4 грн. Андрій Герус стверджує, що зі споживачів додатково зібрано приблизно 40 млрд грн! З огляду на те, що маючи такий потужний додатковий фінансовий ресурс не було вирішено проблему з проходженням осінньо-зимового максимуму навантажень енергосистеми, то виходить, що відбувся «банальний обман споживачів, суспільства, інших державних органів».

Навіть прем'єр Гройсман засумнівався в доцільності застосування формули «Роттердам плюс» і в червні пообіцяв розібратися. Схоже, що вже розібрався: «Є дуже велике питання, яку формулу застосовувати для визначення ціни вугілля. Міненерговугілля переконане, що треба застосовувати формулу Варшавської біржі, бо вона ближча до нас», – сказав Володимир Гройсман. Хоча не виключено, що орієнтація на закордонні біржі помилкова.

ГАЗОМАЗУТНІ БЛОКИ НА ВИПАДОК КРИЗИ?

В разі сильних морозів, коли обсяги спалювання вугілля на ТЕС щодня зростають на десятки тисяч тонн, постачання палива «з коліс» не врятує від енергетичного колапсу. З огляду на відсутність достатніх запасів вугілля та щоб підстрахуватися, Міненерговугілля готує до запуску газомазутні блоки теплових електростанцій. Але ж вироблена з газу електроенергія обійдеться в рази дорожче порівняно з вугільними блоками!

«В разі тривалого зниження температури до мінус 20 градусів, для запуску газомазутних блоків вирішили збільшити обсяги стратегічного запасу газу з запланованих 14,5 млрд кубометрів до 17 млрд. Це потрібно для того, щоб створити «подушку» безпеки в разі критичної ситуації», – вважає радник міністра, екс-керівник НЕК «Укренерго» Костянтин Ущаповський.

Він також переконаний, що «накопичення вугілля потрібно було робити відразу після завершення попереднього опалювального сезону, але відсутність вагонів, локомотивів та палива» загальмували процес підготовки до зими. «За наявності підписаних контрактів, ми не можемо гарантувати дії тих псевдокерівників на неконтрольованій території, тому дані про поставки вугілля звідти ми не можемо включати в наш баланс. Потрібна диверсифікація. І небажано робити це восени, коли на вугілля є великий попит, тому ціна зростає», – натякнув Ущаповський на підписані, але, схоже, не виконані з бойовиками контракти.

Водночас стрімке нарощування запасів газу для забезпечення роботи газомазутних блоків породить додаткові проблеми на валютному ринку України. «Якщо мова йде про закупівлю додаткових 2,5 млрд кубометрів газу, то знадобиться $500 млн. Якщо «Нафтогаз України» купить ці $500 млн на міжбанківському ринку за тиждень чи за два тижні, то ми побачимо абсолютно інакший курс гривні порівняно з тим, що маємо сьогодні», – застерігає Андрій Герус, акцентуючи увагу на плановій роботі «Нафтогазу» щодо виконання графіку накопичення газу в підземних сховищах, який не коригується щотижня чи щомісяця.

МІНІСТР ЗОБОВ'ЯЗАВ РОЗРОБИТИ ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНИЙ БАЛАНС НА 2017 РІК

Щоб в майбутньому покінчити з проблемами забезпечення теплових електростанцій паливом, потрібно нарешті розробити деталізований баланс галузі. За даними Костянтина Ущаповського, міністр Міненерговугілля зобов'язав до 15 жовтня розробити паливно-енергетичний баланс єдиної енергосистеми України на 2017 рік.

Проблема в тому, що вже декілька років поспіль не лише енергетика, але й вся держава живе без енергетичного балансу, хоча давно (http://glavcom.ua/publications/-131565-defolt-energetiki-vikonavtsi-ta-smotrjashchi.html) на необхідності такого балансу наполягають експерти галузі. Але протягом минулого року енергобаланс на 2016 рік так і не з`явився. Не володіючи деталізованим балансом, складно зрозуміти, скільки коштів буде зібрано зі споживачів за діючих тарифів, яка ціна буде закладена в баланс, скільки вугілля потрібно тепловій генерації, де його можна купити тощо.

В коментарях Главкому Костянтин Ущаповський повідомив, що методологія створення паливно-енергетичного балансу держави буде розроблена в межах оновленої Енергетичної стратегії України до 2035 року. «Документ буде розроблено до кінця 2016 року, а от як він пройде процедуру повного затвердження, це достатньо складна і тривала процедура, адже пов'язана з дуже великим колом зацікавлених міністерств та відомств», – повідомив Ущаповський.

З ОПТИМІЗМОМ – В ЗИМУ

Розуміючи провальну підготовку до проходження осінньо-зимового максимуму навантажень, енергетики готові до запровадження надзвичайних заходів. Але вірять, що цього не станеться. В цьому ж переконує і представник ДТЕК.

«Ми провели програму диверсифікації поставок вугілля – підписані дострокові контракти, що дає нам змогу підготуватися до різних ситуацій. В жовтні ми очікуємо прибуття антрацитового вугілля з ПАР – 75 тис. т, а також з Польщі – 100 тис. т. В цілому постачання антрациту відбувається досить ритмічно – 550 тис. т щомісяця наша компанія постачає на власні ТЕС. Протягом 3-го кварталу ДТЕК привіз на свої станції 5,2 млн т. Ми з оптимізмом дивимося в майбутнє і виконуємо плани міністерства», – повідомив на круглому столі керівник департаменту ТОВ «ДТЕК Енерго» Дмитро Маляр.

За його даними, цього року компанія різко наростила інвестиції у вуглевидобуток, завдяки чому в 2-му півріччі ДТЕК збільшить видобуток вугілля на 3,5 млн т порівняно з першим півріччям. Дмитро Маляр не уточнив, з яких джерел компанія фінансувала розвиток власних шахт. Цілком допустимо, що за рахунок отриманої маржі від закупівлі вугілля в українських шахтах. Але може і в окупантів – за ціною Роттердаму?

УКРАЇНКОЮ Я НАРОДИЛАСЯ...

ТЕКЛЯ ТИХАН. НЕЗНИЩЕННІСТЬ

(28.07.1926–04.10.2016)

5 жовтня громадськість Львова провела в останню путь свою достойну краянку – скромну, але вельми енергійну й активну нашу сучасницю, щиру українську патріотку Теклю Тихан.

Прожила Текля Тихан (яку близькі знайомі звали ще й пані Наталею, бо мала колись псевдо «Наталка») 90 літ.

Коли знайомишся з її нелегкою долею, видається, що Бог навмисно дарував їй життєві хрести, щоб загартувати її дух та показати незнищенність українців.

Народилася Текля 28 липня 1926 року в Карпатах, в мальовничому містечку Кути. Батьки – Дмитро і Марія Костенюки – померли в молодому віці. Батько помер, коли доня ще була в колисці, а мама померла, коли Теклі було 10 років. Проте пані Текля вважала, що свою побожність і український патріотизм вона винесла саме від батьків. З вдячністю згадувала і вплив шкільного катехита о. Петра Середи.

Проте труднощі дитинства не обмежилися лише сирітством. У 1939 році був арештований більшовиками вуйко Микола Галицький, під опіку якого пішла осиротіла Текля, а його дружину, малого синочка і Теклю новоприбулі «визволителі» вивезли в Казахстан. Цікаво, що вуйко не відзначався націоналістичними переконаннями, належав до товариства «Каменярі», яке мало соціалістичний напрямок. Але «визволителі» арештовували всіх активних українців і вивозили у віддалені краї їхні родини.

Отож, у першому масовому вивозі жителів Галичини 13 квітня 1940 року тринадцятилітня Текля була вивезена в Казахстан, в Семипалатинську область. Там виселенців чекала тяжка праця і голодне існування. На щастя, це тривало недовго. У 1941 році вуйка випустили з тюрми і після певних клопотань вдалося добитися дозволу повернутися додому.

Склалося так, що 22 червня 1941 року, дня, коли німці напали на Радянський Союз, Текля Костенюк повернулася в рідні Кути. Вже при німцях за один рік закінчила шостий і сьомий клас. Мусила остерігатися, щоби німці не забрали її на роботу до Німеччини, але добрі люди її попереджали, допомагали.

У таких обставинах Текля швидко подорослішала, сформувався, зміцнів її чіткий світогляд – глибоко побожної української патріотки. Навчилася пізнавати й цінувати ласки Божі, яких зазнавала на своєму тернистому шляху.

Великий і благодатний вплив на формування її особистісної постави мав парох містечка Кути о. Роман Закревський. Цей отець, будучи ревним священиком і палким українським патріотом, дуже дбав про релігійне й національне виховання своїх парафіян, проповіді його завжди вміщали конкретні й будуючі повчання. Пані Наталя і на схилі літ згадувала багато його настанов та підкреслювала, що о. Закревський користувався великим авторитетом і виховував парафіян, особливо молодь, за її висловом, «строго і гарно».

Душа юної дівчини бунтувалася проти несправедливості й утисків, яких зазнавав рідний народ і визрівало прагнення служити загальнолюдському благу. Це стремління привело Теклю в Юнацьку сітку ОУН, і коли повернулися на Гуцульщину більшовики, вона вже активно працювала в Організації. Хоч довелося бути свідком страшної розправи більшовиків над її товаришами по Організації, яку здійснювали жорстоко й привселюдно, це ще більше запалювало її бажання боротися з ворогами українського народу.

У 1943–1944 рр. Текля Костенюк навчалася в Коломиї в Промисловій школі, а з 1944 р. працювала в м. Косові на пошті. Її праця на поштовому комутаторі добре прислуговувалася Організації, бо не раз їй вдавалося довідатися, куди й чого переміщаються совєтські військові частини. Але трапилося їй необережно розконспіруватися, і Провідник, якому вона підпорядковувалася, наказав їй перейти в підпілля.

Однак 19 серпня 1945 року Текля разом із трьома підпільниками була заарештована під час облави в Кутських лісах Верховинського району. Після слідства в Кутах і Коломиї її судив Воєнний трибунал і присудив 10 років за статтями 54-1а і 54-11.

І ось Текля Костенюк у Красноярському краю, в лагерному пункті Мар'ян-Клин, на лісоповалі. Важка праця, постійний голод, фізичне виснаження, засилля злочинців-головорізів… Та все це не здатне було знищити національної гідності українок-патріоток. Спільно прибігали під опіку Господа Бога.

Пані Наталя багато розповідала, як всі разом щиро молилися, яке щастя мали, коли одній дівчині вдалося, попри всі обшуки, перевезти молитовник, тоді спільно відмовляли всю Службу Божу. При цьому не лише зберігали власну духовність, а й спонукали своєю ревністю й інших, побутових ув'язнених, задуматися, а то й приєднатися до звернення до Бога, про якого багато хто з них забув, чи й не знав. Цікаво, що ті побутові в'язні («битовички» – як їх називали), хоч здебільшого були дуже здеградовані і немало прикростей робили політичним в'язням, їхнім спільним молитвам не перешкоджали, лише дуже дивувалися.

Також поблизу «лагера» ув'язнених було село, де мешкали сім'ї лагерної обслуги. Вони теж з цікавістю й здивуванням дивилися на поведінку українок, які в дні свят у лісі не працювали, а співали пісень, водили гаївки. «Что еті хахлушки дєлают?» – запитували. Їм пояснювали. А коли одна дівчина дістала з волі посвячені писанки, то і їх дрібненькою частинкою почастували. Так святкували Великдень у 1947 і в 1948 роках. А на третій рік ті місцеві жителі похвалилися, що теж вже святкують Пасху: «як ви, так і ми»...

Отак і в неволі, в жахливих обставинах життя українки-патріотки зберігали духовність як свою, так і ближніх.

У 1950 році Теклю разом з іншими політв'язнями перевезли в Казахстан, в спецтабори в Балхаші, де вже були самі політичні. Побутових в'язнів залишили на Мар'ян-Клині. В Балхаші працювали на важких земельних роботах, але вже мали вихідні, і умови були більш стерпні. Можливо, на це вплинули страйки й повстання в інших таборах. Згодом, після смерті Сталіна, почали переглядати кримінальні справи ув'язнених і тих, хто відбув уже дві третини свого терміну, звільняли.

У жовтні 1954 року Теклю Костенюк звільнили, але дозволили їхати лише в Караганду, де була на виселенні її тітка.

Тут Господь посилав їй і радості, й гіркі хрести…

У 1955 році Текля вийшла заміж за Олексія Тихана, родом із села Болохова біля Калуша, який відбув 11 років ув'язнення. Та щастя родинного життя затьмарилося смертю їхніх двох донечок. Видно, далося взнаки виснаження матері та важкі побутові обставини життя молодої родини. Проте згодом милосердний Господь дарував їм двох синів – Михайла, 1959 і Мирослава, 1960 років народження.

Великою благодаттю для Теклі Тихан, як і для багатьох виселенців, була присутність серед них священиків – о. Олексія Хири та о. Степана Пришляка. Ці отці жертовно душпастирювали, підтримували релігійний дух українців, а також і численних німців, виселених із Поволжя, уділяли їм усі Святі Тайни. Не раз відправляли богослужіння і в землянці Тиханів.

Цікавим був один епізод: одного разу отець Хира відправив у них Службу Божу, пані Текля приготовила скромну перекуску і, чим могла, пригостила отця та ще одну родину. Отець виглядав дуже задоволеним і зворушеним. Прощаючись і дякуючи, сказав: «Ви мені відзначили важливу річницю. Сьогодні виповнилося 50 літ мого священства». Отак покерував Господь Бог…

У 1966 році вдалося повернутися на Україну. Спочатку приїхали в Кути, але матеріальна скрута не дала там затриматися. Тому переїхали в місто Калуш, де розвивалася промисловість і де чоловік став працювати електриком. Пані Текля трохи працювала в магазині, а потім архіваріусом і бібліотекарем у Калуському філіалі Київського інституту «Важпромелектропроект».

У Калуші прожили 19 років. У той радянський час важко було релігійним людям, особливо греко-католикам, зберігати свою віру. Та Текля Тихан ревно берегла вірність своєму обряду. Регулярно слухала радіопередачі з Ватикану та прибігала під душпастирство підпільних священиків оо. Михайла Матійціва та Петра Купчинського, які активно діяли в Калуші.

Про цей період свого життя та діяльність підпільних священиків у Калуші п. Текля Тихан багато цікавого й конкретного розповіла у своєму інтерв'ю, даному 2000 року для Інституту Історії Церкви. Особливо тепло згадувала пані Наталя о. Михайла Матійціва, котрий відбувши ув'язнення, мешкав у Калуші і часто відправляв у домі Тиханів. І хоч намагався діяти обережно, влада всіляко переслідувала його. Дійшло до того, що його арештували та змушували підписатися під укладеною кагебістськими чиновниками статтею-розкаянням. Відмовився, але став при цьому інвалідом, бо, «намовляючи», відламали йому дверима пальці руки.

У таких обставинах доводилося священикам та вірним греко-католикам зберігати свою духовність. Зате вона ставала міцною й незнищенною.

Свій духовний гарт і віру Текля Тихан найбільше проявила згодом у м. Кам'янка-Бузька, куди переїхали у 1986 році, щоб бути ближче до синів, які закінчили львівські вузи й осіли у Львові.

Це вже був час горбачовської перебудови, це вже перестали переслідувати за релігійні переконання, і Греко-Католицька Церква робила свої перші кроки виходу з підпілля, зустрівши при цьому гострий спротив не лише влади, а й існуючої легально Православної Церкви. Текля Тихан, хоч і була в Кам'янці-Бузькій порівняно новою людиною, включилася в гущу громадських подій. Стала активним членом Спілки політв'язнів, Товариства рідної мови та Марійської дружини, яку й очолювала. Ініціювала створення «двадцятки» та реєстрацію в Кам'янці-Бузькій греко-католицької громади. Часто їздила у справах громади до Львова, радилася з громадськими діячками Іриною Калинець, Стефанією Шабатурою, Лесею Крип'якевич, вони теж приїжджали до Кам'янки-Бузької. Від імені греко-католицької громади пані Текля їздила до владик Филимона Курчаби і Володимира Стернюка, уважно прислухалася до їхніх настанов. Самовіддано допомагала назначеним у Кам'янку-Бузьку отцям Степану та Володимиру. І все це – в умовах гострої протидії греко-католикам з боку вороже настроєного православного священика та очолюваних ним людей.

Важкою була в ті роки міжконфесійна борня, та пані Текля вважала своїм обов'язком брати в ній участь, бо всім серцем вболівала за історичну справедливість, за відродження злочинно зліквідованої совєтською системою Церкви батьків і дідів. Нічого не прагнула для себе, лише прагнула справедливості й перемоги української ідеї. Дуже боліло, що люди, отримавши Божу ласку свободи своїх релігійних переконань, не керувалися Божими заповідями, зокрема, нехтували заповідь «Люби ближнього свого, як себе самого», обстоюючи свої переконання, сповнювалися ненависті до інакодумаючих, прикриваючись іменем Бога, тяжко грішили…

Та з Божою поміччю минулися ті протистояння, греко-католикам вдалося збудувати собі новий храм, потрохи Божа благодать наповнювала людські душі.

Ласка Божа спочила і на Теклі Тихан – нашій пані Наталі.

Замешкала вона у Львові, втішалася родинами своїх синів та поринула в активне громадське життя. Стала членом різних громадських товариств (Спілки політв'язнів, осередку «Рідної школи» ім. Костянтини Малицької, Ліги Українських Жінок тощо). Ніяка патріотична акція в місті не обходилася без її присутності. Багато зустрічей з молоддю відбула, розповідаючи про минулі буремні часи.

А ще пані Наталя (як звичніше близьким її називати) натхненно співала. Бог дарував їй пісенний талант, який попри поважний вік не згасав. Вона була незмінною хористкою відомого вокального колективу «Відгомін», який діяв під орудою Богдани Сімович, котру можна називати ревною берегинею українства.

Отож, Текля Тихан, як і всі учасники хору «Відгомін», майже до останніх літ натхненними піснями підносили український дух, славили Бога й Україну, надихали своїми піснями сучасників, плекали в людських душах високе і чисте. Це не можна забути!...

Тож не дивно, що проводжаючи в останню путь Теклю Тихан, її подруги заспівали її улюблених пісень.

Важливо додати, що до останніх днів пані Наталя зберегла силу духу. Навіть будучи вже кволою тілом, вона свідчила світові про трагічні, але й величні сторінки української історії, дала немало інтерв'ю, які можна почути і в Інтернеті.

Покинула земний світ ще одна щира й діяльна Українка, залишивши по собі добру пам'ять і гарний зразок справжньої духовності і справжнього дієвого патріотизму.

Лідія КУПЧИК,
голова Львівського міського осередку
Всеукраїнської Ліги Українських Жінок

АНОНС

Сандармох *(27.10.2016)*

Щороку 5 серпня і 27 жовтня неформальне товариство «Українські Соловки» та інші громадські організації, а тепер Міжнародна громадська організація «Соловецьке братство», нагадують суспільству, що 5 серпня 1937 року за наказом НКВД СССР № 00447 вступила в дію постанова Політбюро ЦК ВКП(б) від 2 липня 1937 року П 51/94 "Про антирадянські елементи». Почався Великий Терор, під час якого було заарештовано близько 2 млн. осіб, розстріляно 681.692 особи.

У ході цієї кривавої кампанії 27 жовтня, 1, 2, 3, 4 листопада 1937 року в урочищі Сандармох на півдні Карелії було розстріляно 1111 в'язнів Соловецької тюрми особливого призначення, з них 290 українців, у т. ч. режисер театру «Березіль» Лесь Курбас.

Біля пам'ятника Лесеві Курбасу, *що на перетині вулиць Прорізна і Пушкінська в Києві,* ***27 жовтня 2016 року, в четвер, справимо панахиду, пом'янемо всі відомі нам імена убієнних. Приходьмо на 18 годину*** *зі свічками, з портретами, з квітами.*

Василь ОВСІЄНКО, учасник паломництва у Сандармох і на Соловки 1999–2005 рр.
Георгій ЛУК'ЯНЧУК, голова Міжнародної громадської організації «Соловецьке братство»

УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА

НА XXVII КИЇВСЬКОМУ МУЗИКФЕСТІ

«Оркестр життя! В гармонії будь з ним.
Звучать у нім і соло, і хорали,
І радості, і туги голоси…
Єднаються мов перли і корали
В намисто неймовірної краси…»
(Микола Терен)

Успішний виступ композитора-диригента Володимира РУНЧАКА

Надзвичайний успіх монооперы «Леді Лазарус» композитора Людмили Юріної у блискучому виконанні Олени АРБУЗОВОЇ (сопрано) та Віталія КИЯНИЦІ (фортепіано) – обоє на світлинах

Ось і відзвучали останні акорди музики, що звучала цілий тиждень в ошатних залах та духовних храмах столиці. Цьогорічне свято для всіх поціновувачів не швидкоплинної, а вічної музики розпочалося офіційним відкриттям в Міжнародний день музики (1 жовтня) в Колонному залі імені Миколи Лисенка Національної філармонії України та завершилось офіційним закриттям 8 жовтня у Великому залі Національної музичної академії України імені Петра Чайковського концертами, де прозвучали твори визнаних майстрів вітчизняної симфонічної музики: Мирослава Скорика, Євгена Станковича, Валентина Сильвестрова, Івана Карабиця, Лесі Дичко, Ігоря Щербакова, Сергія Пілютикова. Їх твори прозвучали у блискучому виконанні Національного заслуженого академічного симфонічного оркестру України під орудою Володимира Сіренка (солісти Андрій Війтович з Великої Британії, Діна Писаренко і Олег Копелюх) та Академічного хору імені Платона Майбороди українського радіо (художній керівник – Юлія Ткач). В цей же день Свято-Михайлівський Золотоверхий собор наповнився духовною хоровою музикою, де в програмі «Молитва душі» Академічний камерний хор «Хрещатик» під орудою Павла Струця презентував творчий доробок цілого сузір'я українських композиторів. А в малому залі Національної музичної академії Національний ансамбль солістів України «Київська камерата» під орудою Валерія Матюхіна та чудових солістів: Олени Арбузової, Богдани Півненко, Маріани Скрипи та Катерини Супрун презентували твори Ганни Гаврилець, Валентина Сильвестрова, Юрія Шевченка, Кармели Цепколенко, Арвідаса Малциса та Золтана Алмаші. У їх виконанні навіть відносно давно написаний твір Ганни Гаврилець «In memoriam» звучав свіжо і захоплююче!

Наступного дня в рамках програми «Музичні діалоги: Україна-Польща» яскраво проявив себе в якості талановитого диригента знаний композитор сучасності Володимир Рунчак. Під його орудою Київський камерний оркестр Національної філармонії України виконав вже класичні твори польських композиторів Кшиштофа Пендерецького та Вітольда Лютославського, а також твори Сергія Турнєєва та власний твір Рунчака «Духовні піснеспіви». Третього жовтня у Великому залі Національної музичної академії на вечорі симфонічних прем'єр у виконанні Заслуженого академічного симфонічного оркестру українського радіо під орудою Володимира Шейка прозвучали нові твори зокрема й молодих композиторів: Сергія Вілки «Листи», Ганни Кузіної «Симфонія-концерт для скрипки з оркестром» та Івана Небесного «Вже котрий це до тебе лист…» на вірші Василя Стуса.

В Будинку звукозапису Українського радіо відбувся чудовий симфонічний концерт, де у виконанні Державного академічного естрадно-симфонічного оркестру України(художній керівник і диригент Микола Лисенко) прозвучали твори Ігоря Гайденко, Юлії Гомельської та Олександра Нежигая. Але особливий успіх і бурхливі овації слухачів випали на глибокоемоційний твір молодого композитора Валерія Антонюка «Маскарад небачених снів» Симфонія №7, присвячена невинним жертвам воєн і терору (2015–2016). З ним перегукується хорова програма «Героям Небесної сотні» Вікторії Польової, що прозвучала в Лютеранській церкві Святої Катерини у чудовому виконанні Камерного хору «Київ» під орудою Миколи Гобдича.

Духовна хорова музика звучала у майстерному виконанні багатьох колективів і у Патріаршому соборі Воскресіння Христового, а програму «Хорові дзвони» у концертному залі Національної академії мистецтв презентували Академічний камерний хор «Хрещатик» Павла Струця та Хор студентів Київського національного університету культури і мистецтв «Аніме» Наталії Кречко.

Як завжди, порадували своїм виконанням хор хлопчиків і юнаків Мукачівської хорової школи (солістка Леся Гоца-сопрано) під орудою Володимира Волонтира та Полтавський симфонічний оркестр (солісти Тетяна Франчук і Антон Скакун) під орудою Віталія Скакуна із світовою прем'єрою «Імпреза №2 біс», в якій прозвучали твори кримськотатарських композиторів Алемдара Караманова і Мерзіє Халітової, а також симфонія №4 «Українська-трагічно-тріумфальна (Біль, Надія, і Віра)» Тамари Оскоменко-Парулави.

Вже в програмі POST SCRIPTUM, що йшла безперервно в неділю 9-го жовтня прозвучали цікаві твори на поезію Ліни Костенко Богдани Фільц, Миколи Стецюка, Юрія Гусєва та Надії Курінної, три п'єси для гітари соло Володимира Карлаша, «Американський альбом» для двох фортепіано Володимира Золотухіна у виконанні зіркового дуету Олександри Зайцевої та Дмитра Таванця. Але особливо порадувала програма «Опера в тренді», в якій прозвучала у блискучому виконанні Олени Арбузової (сопрано) та Віталія Кияниці (фортепіано) моноопера на слова англійських авторів «Леді Лазарус» композитора Людмили Юріної, дуже тепло зустрінута слухачами.

XXVII Київський музик фест відзначився і досить оригінальними прем'єрами. Так творчий дует Сергія Зажитька (в якому, до речі. непогано проявляється нереалізована акторська душа) і Сергія Пілютікова презентував рок-альбом «Двічі народжений», навіяний ностальгією за «золотим віком» хард-року та учасників рок-гурту «Карнавальна спека» на чолі із баритонним солістом Євгеном Шершовим, які й записували цей рок-альбом. А згодом згаданий вже Сергій Пілютіков презентував свій творчий проект «Танці народів світу» з ансамблем «Рикошет» (диригент Вікторія Рацюк) та артистами Нового театру на Печерську.

І нарешті, на закінчення фестивальних прем'єр знаний український композитор Іван Тараненко у Великій концертній студії Будинку звукозапису Українського радіо презентував свій авторський аудіоальбом «Музика Української Землі», який створювався з 1996 по 2016 рік!!! До його створення долучилися такі виконавські зірки, як скрипальки Богдана Півненко та Мирослава Которович, «МузКлуб Івана Тараненка», Фольклорний гурт «Многая лета», «Брасофон Квінтет» та Національний академічний оркестр народних інструментів України під орудою Віктора Гуцула!

ПРЕЗЕНТАЦІЯ

ГОМІН СТОЛІТЬ

Внаслідок багатосотлітньої експансії ворогів українського народу та колоніального стану України в останні 350-500 років у вітчизняній історії з вини колонізаторів з'явилось чимало «білих плям». Воно й не дивно, адже будь-який колонізатор навряд чи захоче побачити на сторінках історичних підручників правду про свої «благодіяння» на загарбаній ним території… Цю правду історії, так необхідну українському суспільству, що лише 25 літ тому звільнилось від віковічних пут «страшного брата» і відновило у серпні-грудні 1991 року незалежність своєї держави, втрачену внаслідок окупації військами Радянської Росії у 1917–1921 роках, належить донести вітчизняним дослідникам історії України.

Одним з подвижників цієї святої справи є науковець-краєзнавець (випускник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка), журналіст Євген Букет. У 2014 році побачила світ його монографія, яка по-новому (на відміну від російсько-радянської історіографії) відкриває повстання українського народу 1768 року, – «Іван Бондаренко – останній полковник Коліївщини». І ось цими днями в Лаврському Музеї книги і друкарства відбулась презентація нового історичного дослідження архівних документів – книги «Швачка – фенікс українського духу», яка побачила світ у столичному видавництві «Український пріоритет». Книга є продовженням дослідження автором гайдамацького руху XVIII століття – однієї з ключових проблем політичної історії України.

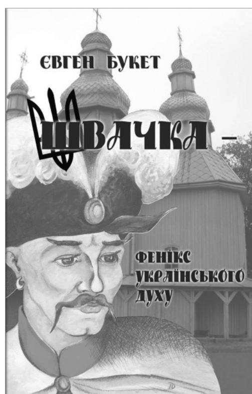

Військо Запорозьке впродовж XVI–XVIII століть усоблювало українську державність. Звитяги запорожців жили у поколіннях українського люду іменами лицарів-полководців. Одним із таких яскравих феніксів духу і був багатоликий отаман Швачка, оспіваний в поезії геніального Шевченка. Автор переконливо доводить своєю новою книгою, що герої Коліївщини діють за тими ж канонами козацьких воєн кінця XVI – середини XVII століть. І переслідують вони ті ж визвольно-державницькі цілі, що і їхні славні попередники – полковники гетьмана Богдана Хмельницького!

Гайдамаччина – пряме продовження боротьби українців у часи Козаччини за свою територію на Правобережжі. Це було намагання відродити козацький полковосотенний лад від Дніпра до Західного Бугу, намаганням відродити зруйновану Московщиною Гетьманщину на Правобережжі. 20-річний період Коліївщини був не менш яскравим прикладом вільної козацької республіки, ніж за гетьманування Богдана Хмельницького. Саме Семен Палій закріпив в уяві правобережного люду традицію боротьби за українську державність, відродивши мирну країну козаків без ляха і москаля, де воля і справедливий щодо українства соціальний лад стають реальністю. Ця традиція живила алемдно прихильністю всі визвольні змагання за відновлення української державності, що відбувалися на цих землях у подальшому.

Дослідник переконливими фактами розвінчує низку створених колонізаторами міфів про перебільшені цифри втрат польського та жидівського населення Умані. Наводить цифри, які дозволяють засумніватися в твердженні польських та московських історіографів про крайню кровожерливість гайдамацьких ватажків. Євген Букет переконливо показує Коліївщину передусім ідейно-духовним рухом, відданість її керманичів традиційній козацькій політиці від часів перших гетьманів і аж до доби Івана Мазепи, Пилипа Орлика та їх наступників.

Євген БУКЕТ та бандурист Тарас СИЛЕНКО

Участь у презентації нового захоплюючого увагу читача видання взяли: історик-знавець козаччини Сергій Коваленко, кандидат історичних наук, дослідник гайдамацьких рухів Володимир Омельчук, видавець, головний редактор видавництва «Український пріоритет» Лілія Максименко, журналіст Леся Самійленко та інші. Історичними піснями про Микиту Швачку поділився з учасниками презентації заслужений артист України Тарас Силенко.

Сторінку підготував Георгій ЛУК'ЯНЧУК
Фото автора

ПОЕЗІЄ, ТИ СИЛА ЧАРІВНА

«ЗОРЮВАЛА ЗІРОНЬКА, ЗОРЮВАЛА...»

Вона – математик, педагог за покликанням. І творча особистість. Чи не головним методом викладання математики вона вважала... творчість. Про це писали і ще напишуть фахівці. «Диво сплетіння ліній», «Двокрилля: математика й мистецтво», «Астроїда – це цікаво!» – посібники для вчителів математики і тих, хто її вивчає, підготувала вона, Світлана Параскевич, особистість непересічна і талановита.

Світлана, крім того, писала вірші, вербальні портрети, акровірші, казки. І вербальною графікою захоплювалася. Поезія для неї, за її ж словами, – це «стан душі, її найвища нота. А іноді ще й мужність і відвага».

До 60-ліття від дня її народження вийшла книжка Лани Світ (таке ймення Світлани Параскевич у поетичному світі) «З любов'ю до життя і людей», частина 2, до якої ввійшли її поезії, малюнки, світлини. Є в них глибока щирість і неповторність світобачення, є в них глибинність думки та її світлий лет. Сумно, що так рано він несподівано обірвався, її творчий і такий незвичайний лет. Світлана Параскевич відійшла у засвіти 2011 року…

Але пам'ять жива. І вірші її читають, і вдивляються-розгадують її малюнки-графіку. Тож «зорювала зіронька, зорювала» і залишила по собі зорепад поезій, нетлінний слід духовності і мрій.

Читай, мій друже. До тебе промовляє Лана Світ. Поетичним словом та іскрою таланту промовляє…

Ольга ДМИТРЕНКО

Світлана ПАРАСКЕВИЧ

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

Нею марили, про неї мріяли сотні
Поколінь, але так і не побачили.
Її здобували тисячоліттями,
Але втрачали за одну мить.
Її зраджували, намагались знищити,
Одягнути кайдани, зацькувати,
Приборкати, підкупити...
Але Вона не скорилася.
Не скорилася, бо знала – без неї
Життя порожнє, нікчемне, мізерне,
гидотне.
Не зреклася, бо бачила – горить,
Пломеніє вогонь свободи в серцях людей.
Не зневірилась, бо за неї склали
голови кращі з кращих роду людського.
Не схибила, бо пам'ятала –
Зрадить вона і знанкрутіє людство,
Покотиться перекотиполем по світу.
Вистояла, бо вона – це Вічне Життя, це
Вічне Світло, це Вічний Закон Всесвіту.
28.08.04

* * *

Ми всі лиш пагінці на дереві життя.
Маленькі пагінці. Минуть століття
І через нас, І вже без нас піде гілля,
Що доторкнеться неба верховіттям.
Ми всі лиш гості на вселенському балу,
Запрошені на цій святій вечері.
Коли я вся у тихий спокій перейду,
Залишаться рядки ці на папері.
Вони мої, мої... Але я їх віддам.
Віддам усе вам без жалю. До крапки...
Шоб дерево життя своїм-моїм гіллям
Допомогло і вам колись, нащадки.

НЕПОВТОРНІСТЬ

Людське буття коротке і складне.
Борня, проблеми, протиріччя...
Наче й не жив, а вечерпав своє.
Феніта. Все. Останнєріччя.
Час влучно цілиться тобі у спину,
А ти – мішень, мішень у полі.
Ще повно мрій, та за хвилину...
Вони лежать безкрило долі.
Усе. Панує владно Вічність
Безкомпромісна,мудра. Як життя.
Та тихих слів твоя ліричність
Все ж незабутня, як і ти сама.
09.09.04.

PER ASPERA AD ASTRA

В моїй родині українську мову знали всі.
Дитиною скрізь чула тільки українську.
А потім непомітно почала тіснить її
Така ж чудова, та чужа російська.
Я увійшла так швидко в образ той,
Шо вже не тільки говорила,
Але як часу «істинний» герой,
Російською писала, думала, творила.
Як обкрадала я себе,
Це зрозуміла тільки згодом,
Коли душею знову злилась
З непересічним моїм родом.
Яка то радість повернутись до джерел,
Відчуть їх неповторність і красу.
Коли душа, як степовий орел,
Ширяє в небесах і падає в росу,
Коли слова, як найточніші камертони,
Перевіряють щирість вчинків і думок.
Зболіле серце ловить чисті обертони
І ти ідеш через колючі терни до зірок.
Колись дідусь мені казав,
Що рідна мова та, якою думає людина.
Я віднайшла себе, і маю тисячі підстав
Радіти, як єднається моя родина.

* * *

Вже тільки спомином
Торкнусь твого чола.
Вже тільки поглядом
Тихенько поцілую.
Між нами прірва.
Прірва самоти, зима
І щем. Болючий щем
Далекого відлуння.
Вже тільки мрією
Прийду у твої сни.
Вже тільки зіркою
Загляну в твої очі.
Між нами безмір.
Безмір тиші й самоти
І ніч, коли усе єство
Кохати хоче.

* * *

Осіння тиша невидимкою стоїть
Кладе на плечі свою теплу руку.
Здається, я ровесниця усіх століть,
Крізь них іду із майбуттям на злуку.

* * *

Якою красномовною буває тиша...
Вона говорить більше ніж слова.
Але твоє мовчання і спекотне літо...
Яка то мука! Гіршої нема.
27.06.04.

ОСІННЯ КАЛИНА

(Світлій пам'яті Р.Кириченко)

Я козачка твоя, Україно...
Неповторна твоя краса,
Що кетяги осінньої калини
На щастя у вінок вплела.

Я вічна Чураївна, Україно, –
Невмируща твоя душа,
Що в кетяги осінньої калини
Із пісні тихо перейшла.

Я кровинка твоя, Україно...
Всі печалі твої в мені,
А кетяги осінньої калини –
То недоспівані мої пісні...

***

Відлітало літечко з журавлями,
Вистеляло стежечки рушниками,
Вистеляло стежечки рушниками,
І котилось сонечко над полями.
А красуня осінь літечко проводжала,
Рушнички з стежок позгортала
Позбирала, поскладала, заховала.
Осінь літечко краснеє проводжала.
04.07.04

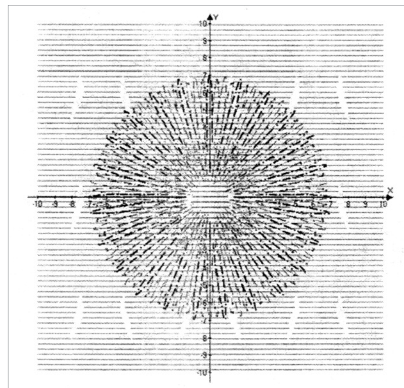

Кульбаба

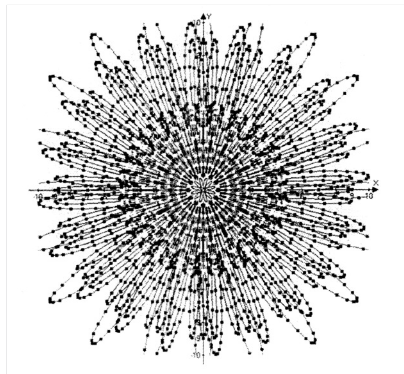

Миколайчик

***

Зорювала зіронька, зорювала,
Все когось з-за хмар виглядала.
На Чумацький шлях, на долину,
На кущі пасльону та кміну,
На стару хатину і мальву
Посилала зоряне сяйво.
Сумувала дівчина, сумувала.
Все у літній сад поглядала.
На Чумацький шлях, на долину,
На всіма забуту калину,
На порожній степ з ковилою
Поглядала з сумом – журбою.
Зорювала зіронька, зорювала...
Вже трава в степу вся зів'яла.
Сумувала дівчина, сумувала...
А вже літо осінь приспала.
Зорювала зіронька, зорювала...
Сумувала дівчина, сумувала...
18.07.04.

ПРЕЗЕНТАЦІЯ

Києво-Печерська лавра в політико-правовій моделі Гетьманату

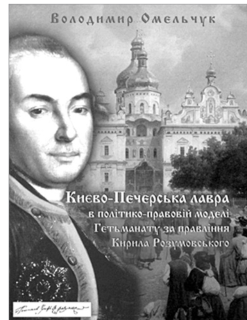

Днями в столиці презентовано цікаве видання: «Києво-Печерська лавра в політико-правовій моделі Гетьманату за правління Кирила Розумовського». Монографія присвячена взаєминам козацької влади та монастиря у 1750–1764 рр. Насамперед, це стосується участі Гетьмана в обранні архімандрита, судових процесів Лаври з козацькою старшиною та іншими монастирями. Автор Володимир Омельчук дослідив особливості розгляду справ, пов'язаних з Києво-Печерською лаврою, в адміністративно-судових органах гетьманату на центральному та місцевому рівнях на широкому тлі політико-правової модернізації Української держави часів гетьмана Кирила Розумовського.

Взаємини українського козацтва та Церкви практично невіддільні в історії вивчення української державності епохи пізнього Середньовіччя та Нового Часу. З того часу, як козацтво проголосило себе захисником православної віри, обидва суспільні інститути існували практично невіддільно, потребуючи підтримки один одного для конституювання власної легітимності. Молода Українська держава, що постала в середині XVII ст., а це був період обов'язкової легалізації влади глави держави з боку Церкви, потребувала такої підтримки чи не більше, ніж військової та дипломатичної.

Після ліквідації Гетьманату Києво-Печерська лавра та Московське православ'я в цілому стало підпорою московського колоніалізму і, на превеликий жаль, залишається в незалежній вже Україні послідовним у своєму москвофільстві і не сприйманні української державності. Сьогодні Україна вступила у нову історичну епоху, за якої на світовому турнірі націй українці дружно постали в боротьбі за гідне місце під сонцем. І одним із складників процесу утвердження української державної ідеї є повернення до споконвічної Традиції.

Пізнаючи славетні сторінки нашої історії, ми повертаємося до доби української героїки, починаючи з часів Святослава Хороброго і закінчуючи найновішими визвольними змаганнями та їх героями – учасниками добровольчого руху. Сьогодні українські вояки, йдучи у бій з ворогом на Сході, називають себе козаками. Вони виступають нащадками і носіями державницької традиції, закладеної славними предками. І книга Володимира Омельчука в процесі повернення всього українського суспільства до традицій українського за суттю державотворення та інституцій держави є вкрай необхідною для всіх, хто причетний до творення сучасної Української держави.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

Втрачений "Статут Спілки офіцерів України, нова редакція зі змінами та доповненнями, внесеними 19-м з'їздом Спілки офіцерів України 10 травня 2008 року", **вважати недійсним**.

Видавець Конгрес Українських Націоналістів
Засновник та шеф-редактор
Степан Брацюнь,
головний редактор – Марія Базелюк.
Редакційна колегія
Ярослав Радевич-Винницький.

Адреса редакції: 01001,
вул. Хрещатик, 21, пом. 111, м.Київ;
тел./факс (044) 279-78-08
e-mail: nacija@ukr.net

Адреса видавця: 01004, вул. Антоновича, 3б,
м. Київ, тел./факс 235-37-61

Реєстраційне свідоцтво:
Серія КВ № 7970, видане Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України 08.10.2003 р.
Передплатний індекс: 09715
Банківські реквізити: ФОП Брацюнь С.І.
Філія ГУ по м.Києву та Київській обл.
№ 10026/0195.
АТ «ОЩАДБАНК». МФО 322669
ЕДРПОУ 2305606776
№26003500849590(UAH)

Газету набрано і зверстано
у комп'ютерно-видавничому центрі
Конгресу Українських Націоналістів.
Газету видрукувано у ТОВ
"Інтерекспресдрук"
Замовлення №
Наклад 10 000 прим.
Ціна договірна

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9